

İslam'ı Tebliğ Etmek

"Selefilik"i Sorunsallaştırmak

Susanne OLSSON / Çev. Harun ABACI, Metin AYDIN,
Fatma H. ÇİL, Betül ELMACI, Yunus KAYMAZ, Ayşegül
METE, Zeynep ŞEKER

Öz: Bu makale, İslami yorumların, ağırlıklı olarak da Selefi İslam'ın günümüz Avrupa'sındaki ortamını tartışır. Araştırmanın deneysel verileri, Müslüman olmayanlar arasında tebliğ yapmayı amaç edinip sokakta tebliğ faaliyeti yürüten İsveçli bir grubun yayınlarına dayanmaktadır. Tebliğ için kullanılacak resmi yayınlarda sunulduğu şekliyle ideoloji, Avrupa'da Selefi eğilimleri olan daha geniş bir tebliğ hareketinin bir parçası olarak tanımlanıp analiz ediliyor. Bu grup özgün olmaktan ziyade, en azından savunulan eylemsellik açısından Avrupa'daki birçok örnekten sadece biridir. Grubun takdim edilişi, günümüz İslami tebliğ eylemleri arasındaki küresel etkiler ve benzerlikler üzerinde olduğu kadar, bu grup tarafından hitap edilen baskın konuların seçimi ve kullanılan yorumlama stratejileri noktasında ulusal bağlamın etkileri üzerinde de düşünmeye katkı sağlar. Makaleyle ilgili kapsamlı amaç, çeşitli türlerdeki çağdaş İslami grupları tanımlayıp karakterize etmede din üzerine çalışma yapan âlimler arasında "Selefi" kavramının yaygın kullanımını sorunsallaştırmaktır. Sonuç, azınlık ortamındaki günümüz İslami grupları çalışırken kavramsallaştırmalar ve tipolojilerin kullanımı konusunda daha ayrıntılı bir yaklaşıma davet etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Selefilik, Tebliğ/da'va, Azınlık, Müslümanlar.

İktibas / Citation: Susanne Olsson / Çev. Harun Abacı, "İslam'ı Tebliğ Etmek "Selefilik"i Sorunsallaştırmak", *Usûl*, 24 (2015/2), 213 - 250.

İsveç günümüz bağlamında Müslüman kimliğini koruyup geliştirmek için azınlık Müslümanlar tarafından kullanılan stratejiler, bazen toplumu İslamlaştırmak ve Müslümanların sayısını artırmak amacıyla kamusal alanda dini tebliğ yoluyla canlı bir ilişki şeklinde tezahür eder. Avrupa ortamında İslamlaşma, büyük oranda inanıp amel eden bir Müslüman olarak oldukça sekülerleştirilmiş

---

* Susanne Olsson, 'Proselytizing Islam — Problematizing "Salafism"', *The Muslim World*, vol. 104, 2014, s. 171-197.

bir çevrede nasıl yaşamalı sorusuyla ilgilidir. Avrupa ortamında bazılarının çevrelerine diğerlerine nazaran daha kolay veya daha hazır uyum sağladığı farklı İslami yorumlar gelişmiştir.

Din kamusal alanda mevcuttur ve kendisine alan ile söz hakkı kazanmakta ve kendisini farklı alanlarda hissettirmektedir. Antropolog Talal Asad, eski sekülerleşme teorilerinin basitliğini reddederek şöyle demektedir:

"Din modern siyasetin ayrılmaz bir parçası haline geldiğinde, artık ekonominin nasıl yürütülmesi ya da hangi bilimsel projelerin kamu tarafından finanse edilmesi veya ulusal eğitim sisteminin daha kapsamlı amaçlarının ne olması gerektiğiyle ilgili tartışmalara tarafsız kalmaz. Dinin bu tartışmalara meşru dahil modern melezlerin oluşmasıyla sonuçlanır: din, ekonomi, eğitim ve bilimi otonom sosyal alanlara konuşturarak yapısal farklılık prensibi artık savunulamaz."¹

"Din" özel alanda kalmaya razı değildir ve diğer alanlarla ilgili iddialarda bulunur. Fırsatlar çokluğu ve ulaşılabilir mümkün yaşam tarzlarında, insanlar seçim yapmak durumundadırlar. Bir strateji, içinde bulunulan topluma uyum sağlamak amacıyla dinin yeniden yorumlanmasıdır ve bazı dinî kanaatler için bir çözüm de inanç ve dinî pratikleri özelleştirmek gibi görünüyor. Ayrıca grubun içi ve dışı arasında açıkça tanımlanmış sınırların ve ayrımcılığın yaygın olduğu toplumlarda himayecilik ve soyutlanma eğilimlerini de gözlemleyebiliriz. Bu tür farklı stratejiler arasındaki sınırlar belirgin değildir, fakat topluma karşı ya da toplumdan kaynaklanan farklı dinî yaklaşımları gösterir. Bu makale, azınlıklar olarak yaşayan Müslümanları dikkate almaktadır. Diğer Müslümanlar ayrılık çağrılarını yapabilirken, mezkur Müslümanlar kendilerini bazı toplumlarda entegrasyon ya da asimilasyon talepleri arasında bir ikilemin içinde bulabilirler. Siyaset bilimci Andrew F. March "Müslüman olmayan liberal demokrasilerde Müslüman vatandaşlığını inanan Müslümanlar için dinî bir problem"² olarak görür. Bu alıntı, Avrupa'daki Müslümanlara ilişkin genelleme yapmanın önemine dair probleme hitap etmektedir. Avrupa'da Müslüman olup yaşamada

¹ Talal Asad, *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*, (Stanford: Stanford University Press, 2003), s. 182.

² Andrew F. March, *Islam and Liberal Citizenship*, (Oxford and New York: Oxford University Press, 2009), s. 4.

ve liberal demokrasiye katılmada zorunlu olarak herhangi bir problemle karşılaşmayan pek çok Müslüman vardır, fakat bu durum tartışıldığında genellikle dinî terimlerle tartışılır.

"Avroİslam" bugünlerde kültürel mutabakatın Müslümanlar tarafından seçilen baskın tutum ya da strateji olduğu İslam anlayışına işaret etmek için sıklıkla kullanılan bir terimdir. İslam'ın birçok yerel yorumuyla karşılaştırıldığında, Avroİslami yorumlar "kozmopolit" ve "modern" olarak karakterize edilebilecek ideolojik bir gelişimi oluşturmaktadır ve bu yorumlarda bireysellik ve dinin özelleştirilmesinin büyük bir oranda kabul edildiği kayda değerdir. Bu tür yorumlar, etnik ya da kültürel kimlikten farklı dini bir kimlik oluşturma girişimi olarak da karakterize edilebilir. Biz ayrıca, İslam'ın yorumuna yönelik Avroİslami tutumlarla uyuşan nitelikleri paylaşan ve entegrasyoncu tavrı savunan özel bir azınlık hukukunun (*fıkhu'l-ekalliyât*) gelişimini de gözlemleyebiliriz.³ Ancak, bu durum bizi tek bir Avrupa İslamı hakkında konuşmaya götürmemelidir, çünkü bu durum, günümüz Avrupa İslamı'nda sadece bir eğilimdir. Bu yorumsal akım içinde bir eğilim, evrensel olarak görülen ve her şarta uyum sağlayabilen "gerçek İslam"dan "kültür" denilen şeyin tasfiye edilmesidir. Fakat "evrensel" ve "yerel" gibi kavramlarda bir müphemlik mevcuttur. "Avroİslam"ın, örneğin Türk İslamı gibi, "yerel" olduğu ve küresel bir hilafeti kurmayı amaçlayanlar tarafından benimsenen bir türün "evrensel" İslam olduğu da iddia edilebilir. Bununla birlikte Avroİslam taraftarlarının ondan modern dünyanın şartlarına uyum sağlayabilmesi açısından evrensel olarak bahsetmesi gerçeği ortada durmaktadır.⁴

---

³ *Fıkhu'l-ekalliyât* ile ilgili olarak bkz.: Alexandre Caeiro, "The Power of European Fatwas: the Minority Fiqh project and the making of an Islamic counterpublic", *International Journal of Middle East Studies*, 42, (2010), s. 435-449; Shammai Fishman, *Fiqh al-Aqalliyat: a Legal theory for Muslim Minorities* (Research Monographs on the Muslim World. Hudson Institute, 2006); Andrew F. March, "Sources of moral obligation to non-Muslims in the "jurisprudence of Muslim minorities" (Fiqh al-aqalliyât) Discourse", *Islamic Law and Society*, 16 (2009), s. 34-94.

⁴ Susanne Olsson, "Religion in public space: 'Blue and Yellow Islam' in Sweden", *Religion, State and Society* 37/3 (2009), s. 277-290.

Bu nedenle Avroİslami yorumlar, daha muhafazakâr ve çevrelendiği toplumla bütüncül olmayan duruşu temsil eden ve genellikle Selefi olarak isimlendirilen yorumlarla karşılaştırıldığında, oldukça liberal ve uyumlu addedilir. Her ne kadar biz gerçek ve evrensel İslam'ın ve bir Müslümanın ya da kültürel bir pratiğin ne olduğuyla ilgili benzer argümanlar bulabilirsek de, yazılı kaynaklara nasıl yaklaşıldığıyla ilgili olarak farklılıklar ortaya çıkar ve hermenötik tutumlar farklılaşır. Şöyle ki, Avroİslami yorumcular daha özgür akıl yürütme ve entegrasyonu savunurken, Selefi yorumcular kaynaklara daha lafzi, entegrasyon sorununa gelindiğinde de daha seçici yaklaşım sergilemektedirler. Bununla birlikte her iki grup da, fıkhi mezhepleri taklit etmeyi, mesela, taklit ilkesini, reddeder ve otoritenin yeni şeklini ve Kur'an ve sünnete ulaşmanın bireysel fırsatını desteklerler.⁵

Bu makalenin odaklandığı Selefilik, Avrupa'daki birçok günümüz Müslümanının kendisinden esinlendiği ve doğru ya da otantik İslam kabul ettiği bir çerçevede ortaya çıkmıştır. Siyaset Bilimci Jocelyne Cesari, Selefi yorumların Müslümanlar üzerindeki etkisinin gerçekte ne olduğuna karar vermenin zor olduğunu, fakat azınlık kültürlerinde Selefi teolojiye erişimin onun Avrupa'da popüleritesinin yükselişinin bir nedeni olarak sunulduğunu ve -gerçekte- Selefi olmayanların bile kendi pratiklerini Selefi standartlara göre değerlendirdiklerini iddia etmektedir. Yazar, her ne kadar herkes detaylı Selefi kuralları uygulama da, çoğu kimsenin iyi bir Müslümanın standart imajının o olduğunu düşündüğünü savunmaktadır. Bu nedenle, İslam'ın Selefi yorumları Avrupa'da bir etkiye sahiptirler ve kendi yorum eğilimleri ne olursa olsun tüm Müslümanları etkilemektedir. Cesari şöyle der:

“Selefi İslam Avrupa toplumunda var olan tek İslam yorumu olmamasına rağmen, gerçekten de Müslümanların Batı'da dinî gelenekleriyle nasıl muhatap olacaklarıyla

---

⁵ Olsson, "Religion in public space"; Susanne Olsson, *Preaching Islamic Revival: 'Amr Khaled, Mass Media and Social Change in Egypt*, (London: I.B. Tauris, 2014).

ilgili merkezi bir role sahiptir. Mesela, Fransa'da ve Avrupa'nın geri kalanındaki camilerde, dinî eğitimlerde ve tebliğlerde kullanılan materyallerin çoğu İslam'ın Selefi yorumunu takip etmektedir.”⁶

Genel itibariyle, İslam, azınlık durumunda olan insanların yaşadığı değişen ve güvensiz şartlar içinde korunma ve güvenlik aracı gibi bir işleve sahip olarak anlaşılabilir. İslam, evrensel Müslüman ümmet görüşünü teşvik eden, saldırgan ve genişleyen bir din olarak da anlaşılabilir.⁷ Birçok günümüz Müslüman yorumcusu, kutsal hiçbir şeyin kalmadığı bir dünyada nasıl yaşayabileceklerini öne sürerek modernizmi sorgulamaktadır. İslam'ın birçok güncel yorumunda modernizm veya Batılılaşma sıklıkla ahlaki problemlerin bir müsebbibi olarak gösterilmektedir. Birçoğu, görüşüme göre Avrupa'daki birçok günümüz Selefi grubun anlaşılmasına çerçeve olan bireysel dindarlığa odaklanarak, temelinde İslam'ın bulunduğu hayatın saflık ve basitliği ile alakalı meselelerle ilgilenmektedirler. Oliver Roy, züht hayatına odaklanan bu gibi günümüz apolitik İslami eğilimleri karakterize etmek için “post-İslamcılık” kavramını kullanır. Küreselleşmenin, Batılılaşmanın ve azınlık durumunun İslam'ın yorumlarını nasıl etkilediğini tartışır. Buna göre bu tür yorumlar devlet ya da siyasetten daha ziyade toplumsal ve bireysel olana yöneliktir. Roy'un görüşüne göre, bu tür yorumlar

---

⁶ Jocelyne Cesari, "Ethnicity, Islam, and les banlieues: Confusing the Issues". 30 Kasım 2005'te yayımlanmıştır. [http://hia.squarespace.com/storage/Ethnicity%20Islam%20and%20les%20banlieues%20-%20Confusing %20the%20Issues%20J.Cesari.pdf](http://hia.squarespace.com/storage/Ethnicity%20Islam%20and%20les%20banlieues%20-%20Confusing%20the%20Issues%20J.Cesari.pdf). Erişim tarihi: 2 Kasım 2012.

⁷ Bosna ve Filistin gibi “Müslüman” problemleriyle ilgili tartışmalar da Müslüman kimliğini uluslararası etkilemektedir. Dale F. Eickelman ve James Piscatori, *Muslim Politics*, (Princeton: Princeton University Press, 1996), s. 138 vd.; Jacques Waardenburg, *Islam: Historical, Social and Political Perspectives*, (Religion and Reason 40. Lausanne, Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2002), s. 303 vd., 329 vd. Ayrıca bkz Olsson, "Religion in public space".

dini ve siyaseti iki otonom alan olarak görmektedir.⁸ Bu gibi yoruma dayalı pozisyonlar Müslümanların azınlık olarak yaşadıkları çevrede anlaşılabilir.⁹

Oliver Roy'un tanımladığı şekliyle post-İslamcılık çok yönlü bir fenomendir. Post-İslamcılık, birçoğunun (Batılı) modernliğin bir parçası olarak gördüğü değişimlere nasıl uyum sağlayacağı ve/veya yaşayacağı, bununla birlikte hala kendisini "Gerçek İslam"ı takip eden otantik Müslüman olarak görebileceği problematik meseleyle ilgilidir. Birçok Müslüman, mevcut durumu toplumdaki İslami değerlerin zayıflaması ve aynı zamanda tüketici kültürün, İslami olmayan ideallerin, değerlerin ve hayat tarzlarının yükselişi olarak algılamaktadır. Bu, benim iddiama göre, aynı zamanda bugün Avrupa'daki Selefi eğilimli yorumlar için de söz konusu bir durumdur.

Bu arka planla, gelecek bölümler özelde yorumlayıcı otorite çatışmasının ortaya çıktığı modern bağlam ve daha özelde Selefi yorumun nasıl tanımlanabileceğini tartışacaktır.

Metinsel Temeller

Çağdaş İslam, farklı ve çelişkili yorumların çoklu alanından müteşekkildir. İslam'da belirli bir otorite yoktur ve "doğru inanç"ın ne olduğu ya da ne olması gerektiği sorgulanmaktadır. Bu, yeni yorumcuların zuhur ettiği ve İslam'ın yeni versiyonlarının türediği Avrupa'da, günümüzde gözden kaçan bir durum değildir. Bu makalenin odak noktası olan Sünni İslam'ın pratikte resmi otorite yapısı yoktur ve İslam'da otoriter bir merkezden bahsedebilmek için kişi ana metinlere

---

⁸ Oliver Roy, *Globalised Islam: The Search for a New Ummah* (London: Hurst, 2004), s. 3

⁹ Roy'un pozisyonuyla ilgili bir problem, bana göre, onun din ile dindarlığı eleştirmeden birbirinden ayırmasıdır ve bu ayrımın içerdiği problemler üzerine düşünmemesidir. Din üzerine onun görüşleri, benim iddiama göre, Hıristiyan bakış açısı tarafından kurumlara ve inanç meselelerine odaklanmayla belirlenmiştir. Bu açıdan o, özcü bir din görüşüne sahip ve örnek olarak "dinin kendisi" ve "hakiki dini pratik" (Roy, *Globalised Islam*, s. 29, 124.) gibi terimlerden bahsediyor. Dine bu yaklaşım geniş bir biçimde Talal Asad, *Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam* (Baltimore: Johan Hopkins University, 1993) adlı eserde eleştirilmiştir.

yönelmelidir.¹⁰ Nihai otorite olarak idrak edilen Tanrı, kurucu metinlerin İslam'ın merkezi olmasına neden olur ve metinler de muhtelif şekillerde kullanılır ve yorumlanır. Yaşanan veya takip edilen din, din üzerine çalışma yapan âlimler arasında büyüyen bir çalışma alanı gibi görülsün bile, metinlerin muasır yaşanan dinin bir parçası olduğunu ve insanların hayatlarını ve düşüncelerini etkilediğini unutmamak önemlidir. Ayrıca Selefî olarak atfedilen yorumlar ve pratikler göz önünde bulundurulduğunda metinsel yönlendirme çarpıcı bir özelliktir. Hukuk Profesörü Khaled Abou El Fadl şöyle iddia eder:

“Aslında, sünnet veya hadis fikrinin kendisi fakihlerin yaratıcı uygulamalarından ayrı düşünülemez. Eğer çağımızda bir kimse sünnet veya hadis hakkında konuşursa o kişi muhakkak kendi anlamını ve normatif gücünü fıkhi kültürden elde eden sembolik inşa hakkında konuşuyordur.”¹¹

Yorumların çeşitliliğinin bir sebebi, küreselleşme süreci ve göçün sonuçları dolayısıyla “mekân”ın çözünmesidir. Yerinden edilme veya yurtsuzlaşma, azınlık Müslümanlar için de Müslüman çoğunluklu ülkelerde yaşayanlar için de endişe vericidir. Yeni yorumcular yeni iletişim araçlarını kullanarak küresel sahne ortaya çıkar ki, bu da İslam'ı daha fazla nesnelleştirir. İslam'ın çeşitli normatif versiyonları ortaya çıkar ve bunlar hem küresel hem de yerel bağlamlarıyla anlaşılmalıdır. Normatif olarak addedilen şey birey ve bağlama tabidir. Yorumlara içeriden, yani diğer Müslümanlar tarafından olduğu gibi, dışarıdan da, yani modernite ile küreselleşme süreci ve de İslam ve Müslümanlara karşı çoğunlukla eleştirel ve İslamofobik tutumlara dayanan çeşitli dışsal bakış açıları tarafından da meydan okunur. Bu çağdaş yorum alanının aleni neticesi, İslam içinde kutsal otorite çatışmasının olduğudur.¹²

İslam'ın çoklu yorumlarının günümüzdeki durumu göz önüne alındığında Jocelyne Cesari, şöyle iddia ederek Talal Asad'ı destekler: “Bu koşullar altında, Batı'da İslam üzerine yapılan araştırmalar, Müslümanların İslami geleneğin

¹⁰ Khaled Abou El Fadl, *Speaking in God's Name: Islamic Law, Authority and Women*, (Oxford: Oneworld, 2001), s. 11.

¹¹ Abou El Fadl, *Speaking in God's Name*, s. 97.

¹² “Kutsal otorite” kavramı Eickelman and Piscatori, *Muslim Politics*'te kullanılmıştır. Ayrıca bkz. Quintan Wiktorowicz, *Radical Islam Rising: Muslim Extremism in the West*, (Lanham, Md., Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, 2005).

mevcut tanımlarını benimseme yollarını ve İslam'ın 'doğru' bir formunu tesis etmek için şimdiki yoğun mücadelelerine yön veren tartışmalar arasında Müslümanların kendilerini tanımlama biçimlerini hesaba katmalıdır."¹³ İslam veya bu konuda herhangi bir dinî gelenek, bir kazuistik pratikler yığındır. Kazuistik pratikler, bir dinî geleneğin takipçilerine neyin doğru ve anlamlı olduğuna, anlamlı olarak addedilen şeyin bireyden bireye, her bir bireyin durumuna ve tarihsel durumlara göre değişebileceğini bildirerek karar verme imkânı tanır.¹⁴

Çağdaş Müslümanlar arasındaki tartışmalar, küreselleşmiş yeni duruma uyumlu olmak ve yanıt vermek için çabalamalıdır ve metinlerin bu süreçte önemli bir konumda olduğu ortaya çıkmaktadır. "Metnin, hem anlamın belirlenmesinde sınırlayıcı ve negatif, hem de yorumlayıcı toplulukların gelişmesinde aktif ve pozitif bir rol icra etme imkânı vardır."¹⁵ Quintan Wiktorowicz yorumlayıcı alana dâhil olanların kutsal metinler ve gündelik dinî uygulamalar arasındaki vasıtalar olarak önemli rollere sahip olduklarını düşünür. Bu bağlamda yorumcular, hızlı değişimlere intibak için kaynakları yorumlayan "kültürel komisyoncular" işlevi görürler.¹⁶ Bir kimsenin belirli bir yorumu takip etmeyi seçip seçmemesi büyük ölçüde kişisel tercihe bağlıdır ve iradi unsur küçümsenmemelidir.¹⁷ Diğer bir mesele de, kimin İslam âlimi olduğu sorusunun bariz bir cevabı olmaması ve artan sayıda insanın otorite iddiasında bulunan "âlim" pozisyonunda ortaya çıkmasıdır. Wiktorowicz'e göre âlim terimi "bir bireyin bilgece ve doğru dinî yorum yapma kapasitesi hakkında toplumun öznel

---

¹³ Jocelyne Cesari, "Islam in the West: from immigration to global Islam", *Harvard Middle Eastern and Islamic Review* 8, (2009), s. 164.

¹⁴ Asad, *Genealogies of Religion*.

¹⁵ Abou El Fadl, *Speaking in God's Name*, s. 125.

¹⁶ Wiktorowicz, *Radical Islam Rising*, s. 25.

¹⁷ Roy, *Globalised Islam*, s. 175. Fetva verenler tarafından dikkate alınması gereken bu durum, günümüzde fetva vermede de geçerlidir. İnsanlar çeşitli dini görüşler arasında, sahip olabilecekleri soruları da hesaba katarak birçok seçeneğe sahiptir. Cevap almak için, İslami yorumların kapsamını daha da artıran, mücadeleci durumu besleyen ve birçok kişinin, üzerinden otoriter pozisyona erişmeye çalıştığı internetten araştırma yapanların sayısı az değildir. Örnek için bkz. Roy, *Globalized Islam*, s. 276.

olarak elde edilmiş kabulünü temsil eder. O halde, arayan kimse için, itibar ölçütü sadece bilgi algısından değil karizma gibi farklı kişisel özelliklerden de etkilenir.”¹⁸

Selefi İslam

Selefi terimi günümüzde hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler tarafından daha sık kullanılmaktadır. Selefilik; ne homojen bir akım ne de homojen yorumlayıcı bir bakış açısı olup, her ne kadar bazı ortak özellikleri olsa da daha çok parçalanmış ve çelişkili şeyleri belli bir çerçeveye oturtan şemsiye bir terim olarak anlaşılmalıdır. Bu terim, asla uygunluk iddiasında olan Müslümanlar tarafından bir öz-tanım olarak kullanıldığı gibi başkaları tarafından, zaman zaman şiddete meyleden tepkici ve muhafazakâr Müslümanları tanımlamak amacıyla olumsuz anlamda da kullanılmaktadır. Onu bir öz-tanım olarak kullananlar olumlu anlamda kullanmakta ve onu Müslümanların dindar ilk tabakası olan *selef-i sâlihîn* ile ilişkilendirmekte ve onların örneğine uyduklarını, dolayısıyla da gerçek ya da saf İslâm’ı takip ettiklerini iddia etmektedirler.¹⁹

Selefilğin yorumlayıcı stratejisi yaygınlıkla, inanç ve amellere rehberlik için Kur’an ve sünnet metinlerine dönme şeklinde karakterize edilir. Bu, Selefiler’in var olan fıkıh mezheplerinde bulunan kodifiye edilmiş usulün taklidini kabul etmedikleri anlamına gelir.²⁰ Aracılar olmaksızın kurucu metinlere doğrudan yaklaşımın önemi açık bir şekilde görünmektedir. Selefiler’in temel özellikleri

¹⁸ Wiktorowicz, *Radical Islam Rising*, s. 26.

¹⁹ Selefte genellikle Müslümanların ilk üç nesli dahil edilir ve onların saf İslam anlayışına sahip oldukları, sonra gelenlerin ise bidat ve tefrikaya düştükleri ve Selefilerin de bunu düzeltmek istedikleri iddia edilir. Selef Peygamberin ashabı, tabiin ve tebe-i tabiini içerir. Bu son gruba son tebe-i tabiin kabul edilen İbn Hanbel de dahildir, aynı zamanda İbn Teymiyye ve Abulvehhab gibi sonraki reformistler de önemli addedilir ve ilk takipçilerin örnekliliğini takip ettikleri düşünülür. Wiktorowicz, *Radical Islam Rising*, s. 111–112.

²⁰ Wiktorowicz, *Radical Islam Rising*, s. 119. Burada şunu vurgulamalıyız ki Selefilğin bu tasvirine uyanlar kendilerini bu isimle isimlendirmeyebilirler. İBTM grubu da, en azından bu makalede analiz edilen materyallerdekendilerini bu terimle isimlendirmezler. Dahası, empirik veri toplayıp analiz için ne mülakat yaptım ne de katılımcı gözlemi.

onların lafızcı yaklaşımı ve Kur'an ile sünnetin metaforik okunmasına karşı çıkmalarıdır. Selefiler; bir kaynak olarak sünnetin önemini vurgulamak için bazen kendilerini hadis ehli diye adlandırır ve onlarda Muhammed ve selef-i sâlihînin davranışlarını ve amellerini ayrıntılarıyla taklit etmeye meyil vardır. Günümüz Selefiliği büyük ölçüde kimlik meseleleri ile alâkalı olan, otoritenin bazı türlerine ve özgünlük algılarına meşruiyet oluşturma amaçlı İslami bir projedir. Birtakım özne konuları oluşturmanın devamında siyasi etkiler de doğurabilecek sosyal imaları vardır. Selefiliğin siyasi yönü ile bağlantılı olarak, Yakın Doğu Araştırmaları profesörü Bernard Haykel şöyle yazar:

“Selefiler ilk olarak ve her şeyden önce, belirli formlarda otorite ve hem toplumsal hem de kişisel kimlik oluşturup yeniden üretmekle meşgul olan dinî ve sosyal reformculardır. Aslında Selefiler, derin sosyal ve siyasal imaları olan farklı bir Müslüman öznelliği oluşturmaya çalışmaktadırlar.”²¹

Genel anlamda, kaynaklar, yani Kur'an ve sünnet hakkında görüş normatiftir ve Selefiler, tarihsel duruma bağlı olarak insanın nasları anlayışının değişebileceğini kabul etmezler. Kaynaklar, bağlamından arındırılmış metinler olarak okunmalıdır. Bütün bunlara rağmen kutsal metinler evrenselci olarak görülür, çünkü Selefiler eylem programının (*menhec*) ve imanın içeriğinin (*akîde*) asla değişmeyeceğini ve her zaman [bunlara] bağlı kalınıp [bunların] taklit edilmesi gerektiğini savunurlar.²² Dolayısıyla Selefiler, nasların otoritesini diğer her şeyin üstünde tutmaya odaklanırlar. Bu, aynı zamanda fıkhi taklit ilkesini reddetmelerinin de bir sebebidir ve bu da insanlar tarafından oluşturulan yenilik (*bid'at*) olarak addettikleri fıkıh mezheplerinin otoritesini reddetmeleri anlamına gelir. Ayrıca kaynakların kendi kendini açıklayıcı olduğu kabul edildiğinden, mantık ve insan aklının kullanılması gerekli görülmez. “İnsan aklı tarafından yönlendirilen yaklaşımlar zorunlu olarak insan hevâsına maruz kalacaktır ve bu da dinî doğrular yerine insanî çıkarları desteklemek amacıyla dinî delilin seçmeci ve

²¹ Bernard Haykel, “On the nature of Salafi thought and action”, *Global Salafism: Islam's New Movement*, ed. R. Meijer (London: Hurst & Company, 2009) içinde (s. 33–57), s. 34–35.

²² Adis Duderija, “Constructing the religious Self and the Other: neo-traditional Salafi *manhaj*”, *Islam and Christian-Muslim Relations*, 21/1 (2010), s. 75–93: s. 76.

yanlı değerlendirmesine götürür.”²³ Bu, Selefler’in nasların her hangi bir şekilde yorumlanmasından kaçınmaya çalıştıkları ve onların bağımsız akıl yürütme anlamında *icthad*ı savunduklarının söylenemeyeceği anlamına gelir.

Sokak Tebliği

Bu arka plan ile şimdi İsveç'teki çağdaş İslam'ı ele alacağız, özellikle davetçi amaçları olan ve Selefi eğilimli addedilebilen bir gruba daha yakından bakacağız. Ben İsveç'te sokak tebliği yapan insanlarla ilk kez Ekim 2012 başında bir Pazar günü karşılaştım. Onlar tıpkı İsveç'te Stockholm banliyösünde genellikle hafta sonlarında misyonerlik faaliyetleri yapan çeşitli Hıristiyan mezhepleri gibi davranmışlardı. Bu banliyönün orta yerinde etnik kökeni, dinî gelenekleri ve dilleri farklı insanlarla dolu, küçük kebab lokantaları ve bir alışveriş merkezinin bulunduğu canlı bir meydan var. Üzerinde ücretsiz broşür, kahve, küçük kurabiyeleri olan ve birinin soruları olur diye gruptan bazı insanların etrafında takıldığı bir kitap standı dikkatimi çekti. Bir kişi kürsüde hakikat hakkında konuşuyordu. Bu, sokak tebliği düzenleyen İsveç Birleşik Tebliğ Merkezi ile ilk karşılaşmamdı. Üstelik İsveç'te ilk kez böyle görüntülü ve sesli sokak tebliği ile karşılaşıyordum. İslam ve bilim ile ilgili bir broşür, sünnet ve Peygamber Muhammed hakkında birkaç broşür gördüm. Onların çoğu zaten bende vardı. Ancak “Başkalarının Gözünden Muhammed” başlıklı broşürün bir kopyasını almam teklif edildi ve ben de ücretsiz olarak onu aldım. Bu broşür İngilizceden İsveççeye tercüme edilmiş ve el-Risale İskandinav Vakfı diye adlandırılan bir grup tarafından, basılıp dağıtılmıştı.²⁴ Bu broşür, İslam ve Muhammed hakkında olumlu şeyler söyleyen Mahatma Gandhi ve Leo Tolstoy gibi Müslüman olmayanların sözlerinden bir derlemeydi. Tebliğ eden adamların bana göre belirgin Selefi görünümü, gençten orta yaşlıya kadar olması dikkatimi çekmişti. Çünkü

²³ Quintan Wiktorowicz, “Anatomy of the Salafi movement”, *Studies in Conflict and Terrorism*, 29/3 (2006), s. 207–239: s. 210.

²⁴ İsveççe adı, “al-risala Skandinaviska Stiftelse”dir. Görebildiğim kadarıyla İBTM kitap standındaki broşürlerinde çoğu el-Risale tarafından yayınlanmıştı. el-Risale grubu aynı zamanda İsveç'te Örebro şehrinde bir kreş ve bir okul işletiyor. İsveççe bu grup hakkında daha fazla bilgi ve aynı zaman broşürlerin internet üzerinden yayınlandığı site için bkz. www.risalah.se. Siteye erişim tarihi: 5 Kasım 2012.

çoğunun uzun bir sakalı ve ceketlerinin altında uzun beyaz bir elbisesi vardı. Bu nedenle onların Selefî olduklarını düşünmüştüm.

Etrafta olan adamlar arkadaş canlısı ve konuşkandı. Onlar konuşurken benim gözlerimin içine bakmışlardı, oralarda zıplayan, gülen ve kurabiyeler isteyen küçük kızıma gülümsemişlerdi. Bir süre oradan mütereddit geçip gidenleri kürsüden İslam'a çağıran adamı dinlemeye koyuldum. Önünde birkaç yandaşı vardı ve gruptan diğer bir kişi tarafından kamera kaydı yapılıyordu.

Bir süre sonra bir başka pazar İBTM'den bir grup adam meydandan geçenerelere el ilanları dağıttı. Onların internet sitesinde soruşturduktan sonra öğrendim ki; onlar ayrıca tebliğ yapan kadın grupları oluşturmayı hedeflemişlerdi, fakat ben onlardan hiçbirini görmemiştim. Ancak bu Pazar başörtülü kadınlardan oluşan küçük bir grup görüldü ve sağanak yağmur başladığında onlar da bir çatının altına sığındı. O kadınlardan birinin, peçe takan tek kadının, oralarda el ilanları dağıtmak ve insanlarla konuşmak için diğerlerine göre daha aktif bir şekilde dolaşması dikkatimi çekmişti. Oturduğum yerdeki kafeden ayrılmınca el ilanı istemek için ona gittim, o da cevaben kendisiyle konuşmak için beş dakikam olup olmadığını sordu. Bana evrenin nasıl yaratıldığına ve işleyişine dair örnekler vererek İslam'a inanmanın mantıklı olduğuna dair kendi görüşünü söyledi. Ayrıca Yahudi ve Hıristiyanların da Müslümanlarınkine benzer bir şekilde inandıklarını söyledi. İstedğim herhangi bir soruyu rahatlıkla sorabileceğimi söyledi ve bana kendisinde bulunan dört küçük dosyanın her birinin kopyasını verdi. Ben ona kendi çalışmamdan bahsettim, o da dosyalardaki gerçekler hakkında bilgilendikten sonra kendisiyle konuşmamdan her zaman memnun olacağını söyledi. Çok arkadaş canlısı ve konuşkandı, konuşurken kollarıyla jest mimikleri yapan birisiydi. Siyah peçesinin arkasındaki kahverengi gözleri etkileyiciydi ve takmış olduğu koyu pembe bonesi uyumsuz görünüyordu. Elbiseleri yağmurdan ıslanmıştı fakat bu onu rahatsız etmiş gibi görünmüyordu. Ben kendi kendime onun birçok insanın peçeli kadınlar hakkındaki fikri için antitez olabileceğini düşünmeye başladım. Şöyle ki, o alanda dosyalarını dağıtmak, insanlarla diyalog başlatıp evrenin nasıl var olduğu ve evrendeki insan varlığının yerinin ne olduğunun anlaşılmasına dair inancını en mantıksal bir şekilde anlatmak için koşturuyordu.

Birçok çağdaş Müslüman grup ve bireyler, karşılaştığım Müslüman aktivistler gibi, faaliyetlerini İslam hakkında başkalarına bilgi vermek anlamında “tebliğ” olarak açıklamaktadır. Birçok durumda faaliyetler Müslüman gruplara yöneltilir. Ancak bugünlerde Müslüman olmayanlar da dâhil olmak üzere her tür insana yönelik dikkat çekici daha çok kamusal faaliyetleri vardır ki bildiğime göre daha önce İsveç’te bu durum, bu kadar yaygın değildi. Yine de bu yeni bir fenomen değildir ve Avrupa’nın diğer bölgelerinde bunun uzun bir geleneği vardır. İyi tanınan uluslararası bir grup, örneğin, Tebliğ Hareketi İngiltere’de aktiftir.²⁵ Tebliğ, artırmak anlamına gelir ve burada İslam inancını artırmak, Müslüman kimliğini güçlendirmek anlamındadır. Tarih Uzmanı Barbara D. Metcalf’ın Amerika ve Avrupa’daki Tebliğ Cemaati üzerine yaptığı araştırma bu grubun nasıl gurbet ortamında bir Müslüman alan oluşturduğunu şöyle göstermektedir:

“Tebliğ bizim giderek artan bütünleşmiş küresel toplumdan ve daha fazla müdahaleci modern devletlerden kaynaklanan çoğulculuk bağlamında sınırların çizilmesine ve mutlak hakikatin yeniden savunulmasına bir tepki olarak görülebilir. Tebliğ ideolojisi gurbetteki katılımcılara hâkim toplumun sunduklarına benzemeyen güçlü bir senaryo verir onlar Medine’yi yeniden yaşıyorlar ve açıkça kutsanmıştır. Bu tabloyu kucaklamada yerleştikleri bölge onların olur.”²⁶

Bireyler de kamusal alana gidip yeni mühtedileri çekmeye çalışıyorlar. Örneğin Almanya’da Müslüman olan eski boksör Pierre Vogel sokak tebliği yapıyor ve büyük kalabalıklar ve tabii ki medyanın ilgisini çekiyor. Vogel, kendi internet sitesinde sokak tebliğine katılmak için bir camiye ya da bir organizasyona ihtiyacın olmadığını ifade ediyor. Çeşitli tebliğ araçlarıyla insanlara sunmak için kendiliğinden, tek başına şehrin en kötü yerlerine gidebilirsiniz.²⁷

²⁵ Yoginder S. Sikand, “The origins and growth of the Tablighi Jamaat in Britain”, *Islam and Christian-Muslim Relations*, 9/2 (1988), s. 171-192.

²⁶ Barbara D. Metcalf, “New Medinas: the Tablighi Jama’at in America and Europe”, *Making Muslim Space in North America and Europe*, ed. Barbara D. Metcalf (Berkeley: California Yayınları 1996) içinde (s. 110-130), s. 124.

²⁷ “Du kannst völlig selbstständig und spontan in die schlimmsten Viertel deiner Stadt gehen um die Menschen mit verschiedenen Dawah Materialien zu beschenken.”

Uluslararası alanda, tebliğ grupları benzer faaliyetleri gerçekleştirmek için daha tek sesli ve diğerlerine ilham verici olmaktadır. Tebliğ ile uğraşmak Müslüman cemaatlerde ve de daha az iyi organize olan, resmî olmayan gruplarda ve bireylerde de daha yaygın olmaktadır. Faaliyetler, broşürlerle bilgi yaymaktan, internet sitelerinde bilgi yayınlamaya, konferans vermekten sokak tebliği yapmaya varan farklılıklar gösterir.

Bu gibi halka yönelik ve aktif tebliğ İsveç'te daha ziyade yeni bir olgudur. Bu makale daha çok İsveç Birleşik Tebliğ Merkezi'nden alınan materyallerin analiz edilmesi yoluyla bunu tartışacaktır. Bu makale İBTM tarafından teşvik edilen metin materyalde öne çıkan İslam ve tebliğin resmî konumunu sunar. Bu metin materyali aynı zamanda İBTM tebliğ yaptığı zaman insanlara sunulan şeydir.

Bu makalede amaç İBTM'nin metinsel kaynaklara yaklaşımının nasıl olduğunu yorumlamak ve odaklandıkları temel konuları analiz etmek ve durumun niye böyle olduğunu açıklamaya çalışmak için *da'va* faaliyetlerinde teşvik edilen materyali kısaca tasvir ve analiz etmektir. Bu makale küresel gelişmelerle ilişkili olarak kullanılan yorumlayıcı stratejileri ve yerel ve ulusal bağlam içinden, konuların seçimini ele almaktadır ki bu durum belli yorumları bağlamaştırma ve genellememe ihtiyacını ortaya koyar.

Temel bir hedef olarak bu makale, İBTM'nin materyalinde teşvik edilen İslami yorumları, bugün Avrupa ve başka yerlerde birçok muasır İslami grup ve bireyleri karakterize etmek için kullanılan günümüz Seleflilik söylemiyle irtibatlandırır. Sadece İBTM'nin daha büyük bir tebliğ hareketinin parçası olduğunu söylemek benim görüşümce yeterli olmaz. İBTM'nin daha belirgin bir şekilde karakterize edilmeye ihtiyacı vardır. Onlar Selefi eğilime sahip göründüklerinden, bu makalenin sonuna doğru sorunsallaştırılacak olan ortak analitik strateji ve kavramsallaştırma tercihi olan Selefi-söyleme mensup olarak analiz edileceklerdir.

İBTM'nin seçilmesinin nedeni herhangi bir anlamda onun eşsiz bir grup olmasından ziyade, bu grubun yukarıda söz konusu edilen grup gibi Avrupa'da

halka yönelik tebliğ ile uğraşan günümüz diğer Müslüman gruplarla ve bireylerle birçok benzerlik göstermesidir. Bununla birlikte İsveç'te halka yönelik Müslüman tebliğini görmenin yaygın olmamasından ya da en azından eskiden yaygın olmadığından bu makalenin amaçları göz önünde bulundurulduğunda, bu durum bu grubu çalışmayı ilgi çekici kılmaktadır. Bu grup halka yönelik aktif sokak tebliği yapmayı teşvik ettiğinden genellikle Stockholm'un banliyö bölgelerinde kendini görünür kılmakta, ayrıca bu grup Selefi özelliklere sahip günümüz İslami halk hareketinin bir örneğini teşkil etmektedir. Bu grubun sunulması günümüz İslam tebliğ hareketi içindeki küresel etkiler ve benzerlikler üzerinde düşünmeye vesile olduğu kadar bu grup tarafından hitap edilen baskın konuların seçimi, materyalde kullanılan ve savunulan yorumlama stratejileri noktasında ulusal bağlamın etkileri üzerinde de düşünmeye katkı sağlar. Daha önce zikredildiği gibi ayrıca günümüz İslami yorumların ve faaliyetin incelenmesinde Seleflik sınıflandırmasının kullanılmasını sorunsallaştırmayı amaçlayan bu makale için bu grup uygun bir seçim gibi görünür.

Kullanılan materyal İBTM'nin internet sitesinde²⁸ yayınlanmış materyalden, bu sitede kendisine link gönderilen diğer sitelerden alınmış olup, ayrıca onların tebliğ materyali olarak kullandıkları kitapçık ya da broşürlerin analizlerini de kapsamaktadır.

İBTM'nin internet sitesi başarılı bir şekilde İslam ve tebliğ hakkında, zaten Müslüman olup kendilerine katılmayı ve belki de tebliğ faaliyetlerine katılmayı arzulayanlara, ayrıca İslam hakkında soruları olan veya ihtidayı düşünen değişik tür insanlara yönelik daha çok bilgi dâhil etmek amacıyla sürekli inşa halinde görünüyor. İnternet sitesi İslam hakkında konulu makaleler ve aynı zamanda çeşitli türdeki faaliyetler hakkında bir bölüm içerir ki sokak tebliği onların devamlı vurguladıkları bir yön olan sadece Müslümanlara değil insanlığa en iyi şekilde katkı sağlamak için uğraşmayı arzu ettikleri birkaç projeden biridir.

İnternet sitesi, İBTM organizasyonunu, İsveç'te İslam'a davet etmek için uğraş veren erkek kardeşleri ve belki ileride kız kardeşleri bir araya getirme amacı taşıyan bir grup şeklinde tasvir eder. Doğru insanla, doğru kişiyle, doğru yerde

---

²⁸ <http://www.sudc.se>. Burada kullanılan materyaller internet sitesinde mevcuttu. 30 Ekim 2012.

doğru eğitim ve materyalle hem Müslüman olanlar hem olmayanlar arasında İslam'ın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak amacıyla İsveç'in değişik yerlerinde kendi bilgilerini paylaşma niyetinde olduklarını açıklarlar. Dahası bu faaliyetler, hakikati arayıp henüz Müslüman olmamış ve de ihtida etmiş olanlar için sunulmaktadır. Tebliğ için çalışmak isteyenler, internet sitesinde meşgul olmak istedikleri faaliyete kayıt yaptırabilirler: "Bu yolculuğu birlikte yapalım, internet sitesini kullanalım, onu yaygınlaştıralım, haberleri yayalım ve hepsinin ötesinde tebliğ faaliyetlerine katılalım ve katılım için kayıt olalım."²⁹

Tebliğ ile Alakalı Görüşler

Tebliğ faaliyetlerinde İslam'ı yayan herkesin İslam âlimi olmadığı kesinlikle söylenebilir. Günümüz koşullarında herhangi biri tebliğci veya davetçi işlevi görebilir ve kimin meşru davetçi addedileceğine dair üzerinde açıkça uzlaşmış kurallar yoktur. Çoğu durumda bu öz tanımlamadır. Davetçi ismi, o kişinin doğru otoriter pozisyonda olmadan ve yüksek bir İslami eğitim almadan İslam hakkında konuşurken, bu şahıs ulemeden olduğunu iddia etmeden sadece İslam hakkında bilginin yayılması için uğraşan bir konumda olduğunu ifade ettiği için eleştirileri engelleme yolu da olabilir.³⁰

Da'va terimi lafzi olarak İslam'a "çağrı" veya "davet" anlamlarına gelir ve çoğu Müslüman "misyon" çevirisini kullanmaktan kaçınır. Avrupa'da tebliğ faaliyetlerinin çoğalması büyük oranda toplum yapısının değişmesiyle ilişkilidir. Sekülerleşme tebliğ faaliyeti için verimli bir ortam sağladı ve azınlık olarak yaşayan Müslümanlar, etraftaki gayrimüslim toplumu İslam hakkında bilgilendirmek ve aynı zamanda hâlihazırda Müslüman olanları da doğru olarak algılanan yola tekrar döndürmek için tebliğ yaparlar. "*Da'va*" çok yönlü bir kelimedir ve anlamı günümüzde dönüştürülmüştür ve Müslüman olmayanların din değiştirmesinin sıklıkla açık bir amaç olduğu bir ortamda, çeşitli gurupların bunu pratikte nasıl açıkladığı göz önünde tutulursa, kesinlikle "misyon" diye tercüme edilebilir.

²⁹ İngilizce yapılan çevirilerin hepsi, başka bir atf yoksa bu makalenin yazarı tarafından yapılmıştır.

³⁰ Olsson, *Preaching Islamic Revival*.

İBTM kimleri İslam'a davet ettiklerini belirlemekle ilişkili olarak "da'va"nın anlamını tartışmakta ve İBTM'yi geliştirdiği aktivitelerin ne olduğunu açığa çıkarmak için iki Arapça kavram olan *da'va* ve *islah* kavramları arasında ayrım ortaya çıkmaktadır. Biz onların Müslüman olmayanlara yönelik bir aktivite olarak *da'va* ile, hâlihazırda Müslüman olanları düzeltmek veya geliştirmek için kullandıkları *islah* kavramını ayırttıklarını fark edebiliriz. İBTM internet sitesinde organizasyon içerisinde yapılan faaliyetlerin öncelikli olarak ve neredeyse sadece tebliğle ilgili olduğunu belirtilir, dolayısıyla ihtida amacıyla gayrimüslimlere ulaşmaya yönelik anlamında olarak bu durumda tebliğ veya misyon faaliyeti olarak anlaşılabilir. Biri dışında, sunulan bütün faaliyetler insanları İslam'a davet amacı güder. Bu faaliyetle birbiriyle bilgi üzerine inşa edilmiş daha iyi ve gelişmiş birlikteliğe ulaşmak amacıyla, büyük ölçüde toplumda gayrimüslimler arasında Müslümanlar için daha iyi bir anlayış oluşturmayı amaçlarlar. Onlar aynı zamanda davetçilerin diyalog süreci vasıtasıyla insanları İslam'ı anlamaya çağırdığına işaret eder ve davetçinin insanları Yahudilikte ve Hıristiyanlıkta da bulunan aynı Tanrı'ya inanmaya çağıran kişi olduğunu açıklarlar ve bunu savunurlar. Böylece İBTM İslam'ın Yahudilik ve Hıristiyanlıktan farklı olmadığını göstermeye çalışır. İBTM'nin stratejisi gurubun tebliğ amaçlarıyla açıklanmış olabilir ve muhatapların çoğu Protestan Hıristiyan altyapıya sahip İsveç'lileri hedef alır.

Tebliği Motive Etmek

İBTM kendi internet sitesinde başka yerlerdeki tebliğ faaliyetlerinin bilincinde olduklarını belirterek İsveç'e nazaran diğer ülkelerin tebliğ faaliyetlerinde daha çok ilerlediklerini iddia eder.³¹ Bir Müslümanın neden tebliğ etmesi gerek-

---

³¹ Tebliğ faaliyetlerini temellendirmek için kullanılan ayet: 16: 125; "(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir." Tebliği motive etmek için sünnetten de delil sunulmuştur: "Başkalarını iyiliğe sevk enden o iyiliği yapan kadar sevap kazanır" (Muslim, 133). Bu makalede sünnete yapılan atıflar İBTM tebliğ materyallerinden alınmış olup kontrol yapılmamıştır.

tiğine cevap olarak şunu sunar: “Sadece tek Tanrı’ya tapınmak”. İBTM davetçisinin hem dili (sözleri) hem de davranışlarıyla tebliğ etmesi gerektiğini bildirir.³² İslami yorumlarda davetçi insanları İslam’a çağırın veya davet eden kişi olarak tanımlanır ve bunun için yüksek ahlaki standartlar açıkça gereklidir.³³

İBTM internet sayfasında akıllıca ve güzel sözle aynı zamanda doğru bilgi ve bakış açısıyla insanları İslam’a davetin önemine vurgu yapar. Yani görüldüğü üzere sadece İslam hakkında bilgi sahibi olmak yeterli değildir. Davetçi insanlara öğrettiği şeyi kendisi de uygulamalı ve ona göre yaşamalı aynı zamanda tebliğinin ardında halis bir niyet olmalıdır. Burada aynı zamanda bir isim yapma veya arkadaş ve sosyal çevre elde etme amacıyla tebliğ yapanlara açık bir eleştiri vardır, zira bunun bazen yaşandığını belirtirler.

---

³² İBTM tebliğ konusundaki tutumunu temellendirmek için Kur’an’a atıf yapar: 41: 33; “Allah’a çağırın, salih amel işleyen ve “Kuşkusuz ben Müslümanlardanım” diyenden daha güzel sözlü kimdir?”. Bu bağlamda sünnete de atıf yapılır: “Tanrı’nın senin vasıtanla birini hidayete erdirmesi senin için dünyadaki her şeyden daha iyidir.” (Buhari 2783; Müslim 2406).

³³ Geleneksel olarak tebliğcide birçok özellik aranmıştır: 1) Samimiyet (ihlas). 2) Tartışılan konunun bilgisi (12: 108). 3) Muhammed’in davranışlarını taklit, yani onun sünnetini takip ki bu sabır, hoşgörü gibi Kur’an’da atıf yapılan (3:159; 16:125; 20:44) karakterleri de içerir. İlave olarak onların öğrettiklerini uygulamaları da gerekir. Nelly Van Doorn-Harder, “Teaching and preaching”, *Encyclopaedia of the Qur’an* 5, ed. Jane Dammen McAuliffe (Leiden: Brill, 2006) içinde (s. 205–231): s. 221. Tebliğciler için aranan karakterler birçok internet sitesinde mevcuttur. Örnek olarak bu özetin verildiği yukarıda zikredilen Pierre Vogel’in internet sitesine bakınız. İBTM internet sitesi tebliğcilerin bu karakterlere sahip olması gerektiğini Kur’an’a atıfla temellendirir: “Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.” (61:2–3). Bu kriterin amacı onların materyallerinde tekrar tekrar vurguladıkları öğrendikçe yaşama geçirmektir.

İBTM, internet sitesinde tebliğ olarak gerçekleştirdikleri ana aktivitelerini özetlemekte ki bunların içinde konferans, dükkânlarda sergiler, gösteri ve konferans faaliyetleri ve sokak tebliğleri vardır.³⁴ İBTM'nin sitesi aynı zamanda be-dava Kur'an³⁵ dağıtan siteye bağlantı verir. Bir karşılaştırma olarak, benzer projeler Almanya'da da vardır, orada Kur'an, internet sitesi üzerinden sipariş edilebilir ve bu faaliyetin ardındaki gurup farklı Alman şehirlerinde sokak tebliği olarak aktif bir biçimde ücretsiz Kur'an dağıtır.³⁶ Bu proje özellikle İslam'ın cinsiyet konusunda muhafazakâr yorumu nedeniyle Alman medyası tarafından büyük ölçüde ilgi toplamıştır ve yukarıda zikredilen Pierre Vogel tarafından da desteklenmiştir. Kendilerini FFM diye isimlendiren bu grup kendilerini, bir mezhep olmayan, sadece Kur'an'ı ve gerçek sünneti takip eden aynı zamanda doğal hakları olan dinlerini yaşamayı isteyen ve politik olmayan Müslümanlar olarak tanımlarlar.³⁷ Alman medyasının söyleminde ise onlar Selefi olarak isimlendirilirler ve radikalleşmiş ve muhafazakâr İslam yorumuyla uyuşan bir grup

---

³⁴ İnternette yayımlanan kullanıma hazır bir konuşma vardır: "an introduction to Islam", www.islamforelasningar.se. Erişim tarihi 4 Kasım 2012. Tebliğ faaliyetlerinde kullandıkları bütün kitapçıklar internet sitelerinde *da'va* materyalleri başlığı altında yayımlanmıştır. Materyallerde görülene göre tebliğden maksat önyargıları ve yanlışları önleyecek İslam anlayışının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. İlave olarak onlar ihtiyaç duydukları temel bilgileri onlara kazandırmak amacıyla hem yeni Müslüman olanlara hem de İslam hakkında bilgisi olmayan Müslümanlara konuşma yapacaklardır. Böylece konuşmaların İBTM terminolojisine göre hem tebliğ hem de islah amaçlı kullanıldığını ifade ederler. İslah olarak kategorize edilen bir diğer faaliyet, mescitlerde ve diğer mekanlarda onlara İslamı öğretim ilham vermek amacıyla çocuk ve gençlere odaklanır. Bir başka odak da İsveç toplumunda hem Müslüman hem de Müslüman olmayan çocukların faydasına uyuşturucu madde ve içki-den azade hayatı da içeren sağlıklı hayata yöneliktir.

³⁵ <http://www.gratiskoran.se/>, by a group calling itself Islamic Info — Sweden. Erişim tarihi: 5 Kasım 2012.

³⁶ <http://diewahrreligion.tv/hausdesqurans/>. Erişim tarihi: 5 Kasım 2012.

³⁷ "Wir sind völlig unpolitisch. Wir möchten nur unsere Religion frei ausüben, so wie es unser Recht ist." <http://dawaffm.de/>. Erişim tarihi: 5 Kasım 2012.

olarak sunulurlar.³⁸ İsveç'te ise Kur'an'ın bedava İsveççe tercümesinin dağıtılması projesi ile alakalı bir tepki mevcut değildir.

Tebliğ Malzemesi

Şimdi İBTM'nin internet sitesinde yer alan resmî malzemeye dönersek, İBTM'nin gayrimüslimleri İslâm'a davet ederken yaymak istediği resmî ideolojiyi ifade eden broşürler, görüntülü konferanslar ve kitaplar indirilme imkânına sahip. Aynı zamanda mühtedileri ilgilendiren, Kur'an & Kitab-ı Mukaddes, İslâm ve Bilim ve Peygamber Muhammed ile alakalı İngilizce internet sitelerine birçok bağlantı mevcut. Kitap ve broşürler daha ziyade İsveççe. İBTM tarafından hazırlanan broşürler, İslâm'ı tanıtan ve detaylı bilgi için islamguiden.com'a gönderme yapan kısa metinlerden müteşekkildir. Bu internet sayfası İslam hakkında bilgi ile İslam ve Bilim hususunda doğa bilimsel buluşlarının evvelce Kur'an'da nasıl bulunduğunu ele alan ve onun bilimsel temelini dolayısıyla da onun Tanrı'dan gelmiş olması gerektiğini ispatlayan birçok makale ihtiva etmektedir.³⁹

Muhtelif ebatlardaki kitapların islamguiden.com internet sitesi aracılığıyla indirilmesi mümkündür. Kitaplar arasında "İslam-Bilim perspektifi" tevhit, hayatın manası, Peygamber Muhammed'in hayatı ve Peygambere odaklanan diğer birçok metin bağlamında temsil edilir. Diğer konular İslami olarak görülmeyen töre cinayeti, İslamofobi ve İslam'da kadındır.

Video Bağlantıları - Tebliğ İçin Bir Forum Olarak Sanal Âlem

İnternet sitesinde yayınlanan video bağlantılarının hepsi İngilizcedir ve muhtemelen İBTM'nin İslam'ın hakiki bir yorumunu ve tebliği temsil etikleri

---

³⁸ Örnek olarak bkz. Friederike Haupt "Koranverteilungen in deutschen Städten: Die Sache mit der Wahrheit", <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/koranverteilungen-in-deutschenstaedten-die-sache-mit-der-wahrheit-11717904.html>. Published April 14, 2012. Erişim tarihi: 5 Kasım 2012.

³⁹ www.islamguiden.com internet sitesi medyanın ve bazılarınca İslâm adına gerçekleştirilen terörist eylemlerin yol açtığı yanlış anlaşılmalara karşı kendini İslam'ın doğru bir imajını sunmayı amaçlayan bir site şekilde tanıtır. Erişim tarihi: 1 Kasım 2012.

kanaatinde olduğu konuşmacıları içermektedir ki bu muhtemelen kitle aktivizmiyle uğraşan kişi ve benzeri gruplardan haberdar olduklarını ve yüksek ihtimalle onlardan etkilendiklerini göstermektedir. Videolarda gösterilenler tebliğleriyle tanınmış hem mühtedi hem de doğuştan Müslümanlardır. Bunların arasında tebliğ etme mükellefiyeti üzerinde konuşan İngiliz mühtedi Abdurrahim Green'e rastlıyoruz. Green tebliğiyle meşhurdur ve geniş kitleleri cezbeder. Mesela, Londra Hyde Park'ta Konuşmacı Köşesi'nde tebliğde bulunmuştur ve 2009'da kurulup tebliğ faaliyetlerine hasredilen bir müessese olan İslami Eğitim ve Araştırma Akademisi'nin (İEAA) teşekkülünü sağlayan kişi olarak bilinmektedir. İnternet sitesindeki 'hakkında' bölümünde müessese, tıpkı, internet sitesine göre tam zamanlı çalışan misyonerlere sahip olmanın önemini anlamış Hıristiyan misyoner teşkilatları gibi, daimi kadrolu çalışanlarla kitle hareketi meydana getirmeye odaklanan uluslararası bir organizasyon olarak tanımlanmaktadır.⁴⁰

İEAA, İslâm'ın gerçek ve yüce mesajı hakkında insanlığı eğitime ve bilgilendirmeye adanmış uluslararası bir tebliğ müessesesidir.

Vazifemiz, modern tarihte benzerine rastlanmayan bir ölçekte tebliğ konusunda kitle hareketi oluşturma üzerine odaklanmıştır. Akademi olarak, proje veya "modeller" olarak geliştirilmiş araştırma kaynaklı girişimler vasıtasıyla çalışmamızı destekliyoruz. Bu nedenle İEAA, Batı'da Müslüman bir müessese olarak türünün ilki olan özel bir araştırma ofisine sahip. Bu projeler toplumda çoktan büyük tesirler meydana getirdi ki bunlar *Tebliğ Misyonu, Şimdi Müslüman, Bir Neden ve Büyük Tartışmalar*'ı içermektedir.

Buna ilaveten seminer, konferans ve eğitim kursu veren tam zamanlı konuşmacılara sahibiz.

İEAA, bir taraftan muhtelif kitlelere ulaşmak ve engelleri yıkmak için yeni ve yenilikçi metotları araştırırken diğer taraftan da tesirliliğini artırmak suretiyle mevcut tebliğ çabalarını birleştirmeye çalışır.⁴¹

⁴⁰ http://www.iera.org.uk/about_us3.html. Erişim tarihi: 1 Kasım 2012.

⁴¹ http://www.iera.org.uk/about_us1.html. Erişim tarihi: 1 Kasım 2012. Kalın karakter orijinalinde mevcuttur.

Bahsedilen internet sitesi bu bölümde İEAA'nın, hâlihazırda aralarında İsveç'in bulunduğu muhtelif ülkelere katkıda bulunan küresel tebliğ hareketi için genel merkez olma vizyonuna sahip olduğunu da dile getirir. İBTM'nin, İEAA'nın yönteminden ilham alması muhtemeldir ve benzer birçok eylem ve fikir tezahür eder. Yukarıdaki iktibasta zikredilen İEAA projeleriyle bağlantılı internet sitelerine bakılırsa İBTM tarafından savunulan benzer tema ve eylemler görülür.⁴²

Diğer video bağlantıları mesela “Mühtediden Müslümanlara Nasihat” konusu üzerine konuşan Avustralyalı mühtedi Musa Cerantonio'yu göstermektedir. Halid Yasin'in birkaç konuşması video bağlantısı olarak yüklenmiştir. O, halen İngiltere'de yaşayan Amerikalı bir mühtedi ve tebliğ yoluyla dünyanın nasıl değişeceği ve Batı'da tebliğin yürütülmesinin yanı sıra tarihî İsa hakkında da konuşma yapıyor. ABD'de yaşayan Kemal el-Mekki ise 10 dakikada nasıl *şehâdet* (imanın ikrarı) getirildiği üzerine (gerçekleştirilmiş) bir çalıştaydan birçok videoyla temsil ediliyor. Çalıştayın kendisi 6 saat sürüyor ve internette yaygın olup tebliğ grupları arasında meşhur olmuş görünüyor. Hintli Zakir Naik, bilim çağında İslam, terörizmin Müslüman tekelinde olup olmadığı, İslam'da kadın hakları, Hinduizm ile İslam arasındaki benzerlikler, cihat ve terörizm, medya ve İslam gibi muhtelif konulardaki video konuşmalarıyla temsil ediliyor. Güney Afrikalı mühtedi Areeb Islam ise Hıristiyanlığın kökenleri, Hıristiyan aldatmacasının yanı sıra mesela Kitab-ı Mukaddes'teki bilimsel sorunlara odaklanmak suretiyle Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes hususunda sohbet ediyor. Keza, Pavlus ve İsa'nın peygamber olduğuna inanıp inanmadığının yanında bazı diğer Kitab-ı Mukaddes'e ait motifler hakkında kelimeler ediyor. Hem Zakir Naik hem de Areeb Islam'ı etkilediği bilinen Ahmed Deedat, Kitab-ı Mukaddes'teki Peygamber Muhammed hususunda konuştuğu video bağlantılarıyla temsil ediliyor. Kendisi Hıristiyanlar ile yaptığı münazaralar ile tanınan Güney Afrikalı Müslüman davetçiydi ve seminerlerinin çoğu teması İslam ve Hıristiyanlıkla alakalı olup Müslümanlara, Hıristiyan misyonerlere karşı savunma sağlıyordu.

---

⁴² <http://www.missiondawah.com/>, <http://www.muslimnow.com/>, <http://www.onereason.org/>, <http://www.thebigdebates.com/>. Erişim tarihi: 5 Kasım 2012. Burada Tebliğ Misyonu projesinin başlığındaki misyon kelimesi ile doğrudan tebliğe bağlanması şâyân-ı dikkattir.

İnternet sitesine bu videoların, İBTM'deki faaliyetleri teşvik etmek ve tebliğ nasıl yapılacağını ve ne ihtiva etmesi gerektiğini belirtmek için konulmuş olması muhtemeldir. Söz konusu videolar ve muhtelif İslami internet sitelerine bağlantılar, diğerlerine ilham veren tebliğ gruplarının uluslararası yayılmasının mevcudiyetini ve benzer malzemenin tebliğ faaliyetlerinde kullanıldığını ve tekerür eden çeşitli temaların dünya çapında tartışıldığını göstermektedir. Bu kişilerin çoğunun, ekseriyetin Hıristiyan kökenli olup daha ziyade sekülerleşmiş çevrelerde yaşadığı ve de İslam'a ve Müslümanlara yönelik eleştirel tavırların yaygın olduğu batılı ülkelerde tebliğ vazifesini yerine getirdiği hesaba katılırsa, temaların benzer olması, çapraz-etkileşimin meydana gelmesi ve etkilerin sanal alem kanalıyla küresel olarak yayılması şaşırtıcı değildir.

İBTM'nin Öğretisi

Genel olarak Selefî teoloji düşünüldüğünde, çoğu Selefî ortak bir inancı (*akide*) paylaşır fakat eylem planı (*menhec*) değişir. Teolojik açıdan metinlerin metaforik okunmasına izin verilmez. Tanrı'nın birliğini (*tevhid*) korumak ve onun dışındaki bir şeyi Tanrı'nın gücüne ortak etmeyi yani şirk eylemini reddetmek temel inançlardır. Bu aynı zamanda, şirk eylemi olarak sayılan şefaathancının bütün şekillerini reddetmeye götürür. Selefîler anladıkları şekilde Tanrı'nın iradesi çizgisinde iseler bütün fiilleri ibadet eylemi sayarlar. Siyaset bilimci Quintan Wiktorowicz, Selefîler'in ortak inançlarına rağmen görüş ayrılıklarının “bir inancı yeni konu ve problemlere uygulamanın tabiatı gereği öznel doğasından kaynaklandığını iddia eder. Bu insani bir girişimdir dolayısıyla bağlamın farklılık gösteren yorumlarına maruzdur.”⁴³ Bu, teolojinin ya da inancın Selefî eğilimli olarak isimlendirilebilen gruplar arasında genellikle benzer olduğunu, fakat çevredeki toplumla, farklı inanç mensuplarıyla ve Müslüman olduğunu iddia eden fakat gerçek İslam'ın ne olduğu ya da ne olması gerektiği konusunda onların görüşlerini paylaşmayan diğer insanlarla nasıl ilişki kurmaları gerektiğine dair görüşleri içeren eylem planının farklılaştığını ima eder.

İBTM'nin internet sitesinde yukarıda Selefî eğilimli olarak isimlendirilmiş olan şeyle büyük ölçüde uyuşan konu çeşitliliği var. Aşağıda odak noktası sadece *da'va* için kullanılmak üzere İBTM'nin yayımladığı malzemedir ve malzemede

⁴³ Wiktorowicz, “Anatomy of the Salafi movement”, s. 214.

hakim olan temel konular, Müslümanların Tanrı'yı ve Muhammed'i nasıl anlamaları gerektiği, nasıl ibadet ettikleri, kadın konusu, terörizm ve İslam'ın bilimle ve akılla ilişkisi ile ilgilidir. Yukarıdakilerden görülmektedir ki bu konular çeşitli medya ve yayınlarda sürekli yer almaktadır. Bu konular “broşürler” olarak adlandırılan, internette yayımlanan metinsel malzemeden yani tebliğ sırasında kullanılan *da'va* malzemesinden yararlanarak aşağıda kısaca sunulacaktır. İnternet sitesinde “kitaplar” olarak belirtilen metinler benzer konulara değinir fakat sadece 1. Tanrı, Muhammed ve ibadet. 2. Cinsiyet rolleri 3. İslam ve terörizm 4. İslam'da bilim adlı *da'va* materyalinde tanıtılan dört ana konu üzerinde kısa tematik bir tanıtım yapmayı amaçlayan bu bölümde kitaplar kullanılmıyor. Göreceğimiz gibi farklılıklar bulunmakla birlikte İBTM pek çok hususta Selefliğin yukarıdaki tanımına uymaktadır.⁴⁴

Tanrı, Muhammed ve İbadet

İbadet de dâhil olmak üzere Tanrı ve Muhammed imajı düşünüldüğünde yaşadıkları azınlık durumuna bağlı olarak bazı yönler vurgulanabilmiş olsa da İBTM'nin hâkim Sünni ya da Selefî görüşten ayrıldığını ima eden hiçbir gösterge yoktur. Muhammed İBTM tarafından yüceltilir ve otorite olarak belirlenir.⁴⁵ Genellikle sünnete müracaat edilir ve Muhammed'den, İsveç ortamında

⁴⁴ Materyal seçimi büyük oranda grup ideolojisinin öznel bir izlenimini verir. Fakat bunu seçim çünkü bu onların tebliğ yaparak mühtedi kazanmaya çalışırken açıkça kullanmayı hedefledikleri malzemedir. Eğer bütün malzeme dikkate alınsaydı, belki farklı bir görüntü ortaya çıkardı.

⁴⁵ İBTM tarafından yayımlanan pek çok metinde Peygamber Muhammed'e atıf yapılır. “İslam Hakkında: Kısa Bir Giriş” başlıklı broşür ayrıca ön sayfada, *da'va* malzemesi başlığı altındaki broşürler olarak yayımlanan bütün metinlerde tekrarlanan “İslam'ın Esasları” alt başlığını taşır. Metin, Muhammed, metinde daha çok Allah olarak geçen Tanrı ve ibadet hakkında temel bir bakış oluşturur. *Da'va* malzemesi olarak kullanılan diğer broşür “İsa Gerçeği”dir ki burada Tanrı'nın buyruğuna boyun eğdiği için İsa Müslüman olarak nitelendirilmiştir. Tanrı'nın izni ile mucizeler getirmiştir. İBTM İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğu şeklindeki Hıristiyan düşüncesini reddetmiş fakat onu kimse tarafından inkar edilmemesi gereken önemli bir peygamber olarak yüceltmiş, böylece onun sadece bir peygamber olduğuna dair bir görüş ortaya koymuştur. Bu, büyük oranda sekülerleşmiş de olsa çoğu İsveçlinin Hıristiyan bir geçmişi olduğu dikkate alınarak bahsedildiği gibi stratejik bir seçim olabilir.

yaygın İslamofobiye karşı vurgulanması yararlı olabilecek hususlar olan; ırkçılığı reddetmeye, kendisiyle alay edenleri bağışlamaya ve intikamdan sakınmaya dair çeşitli rivayetler sunulur.

“Kur’an: İnsanlığa son vahiy” metni hayatın gayesinin Tanrı’ya ibadet etmek ve onun emirlerine uygun yaşamak olduğunu savunur ve (burada) ibadet kapsamlı olarak tanımlanır. “İslam’da ibadet, Tanrı’nın hoşnut ve razı olduğu bütün amel ve sözleri (toplumsal ya da ferdi) içeren kapsamlı bir terimdir. Müslüman, Tanrı’nın emrettiği şeyi yaparak Tanrı’ya ibadet eder ve hayatının gayesini gerçekleştirir.” Ritüel yükümlülükler önemlidir fakat ritüel uygulama genel olarak ahlaklı olma ve salih amel ile tamamlanmalıdır ve bütün fiiller en azından potansiyel olarak ibadet gibi görülür. Böylece bütüncül ve hayatın bütün yönleriyle ilişkili bir İslam görüşü oluşturulur. Muhammed, “Ayaklı Kur’an”, modern ahlaki davranış için bir rol model olarak sunulur. Kader inancı, hesap gününde önem arz edecek fiillerin ferdi sorumluluğunu yüklenmek ile birleştirilir. Bu görüş aynı zamanda yaygın Sünni İslam teolojisinde de hâkimdir ve dışarıdakiler bunu tartışmaya açık ve mantığa aykırı bulabilse de, kendi inananlarına göre bu bir tezat gibi görünmeyebilir. Bu mevzu, ritüelleri uygulayıp ahlaki bir kişilik oluşturmanın önemli olduğu bir amele sevk eden, Olivier Roy’un terminolojisini kullanırsak, neo-fundamentalist yorumlama ya da “akide” konusunda genel Selefi görüş çizgisindeymiş gibi görünür.

Cinsiyet Roller

Çoğunlukla kadınların rollerine odaklanan cinsiyet rollerine, İBTM materyallerinde çokça yer verilir ki bu durum onun ele alınması gereken önemli bir konu olarak addedildiğini gösterir. Birçok durumda, İsveç’te nasıl tartışıldığı ve uygulandığına cevaben cinsiyet meseleleri irdelenir. “İslam’a dair yanlış anlamalar: Neyi gerçekten biliyorsunuz?”da kadınların baskı görmesi ile ilgili çeşitli meseleler tartışılır. İBTM’nin Otantik İslam olarak addettikleriyle Müslüman pratiğini nasıl ayrıştırdığını gösteren bir yorum öncelikli olarak sunulur.

Hiç merak ettiniz mi, nasıl olur da bir rahibe tepeden tırnağa örtünebilir ve hayatını Tanrı’ya adadığı için saygı görebilir; fakat Müslüman bir kadın örtündüğünde

---

Muhammed ile ilgili başka bir broşür, onu tevazu gösteren zarif bir insan olarak tanıtan “Peygamber Muhammed: Bu Adamı Tanımalısın!”dır.

“baskı gören” olarak addedilir? Veya neden bir Yahudi sakal uzatabilir ve dinini uygulayabilir; fakat bir Müslüman bunu yaptığında bir “radikal” olur? Batı’daki insanların İslam ve Müslümanlar hakkında birçok yanlış anlamasının olduğu gözüküyor. Birçoğu, Batı dünyasının gelişmiş, aydınlanmış ve özgür; İslam’ın ise aksine ilkel, gafil ve baskıcı olduğuna inanıyor. Bunun bir sebebi, medyanın defalarca İslami öğretilere aykırı olan/davranan Müslümanları sergilemesidir. İslam ve Müslümanları anlamak için klişelere karşı koymalı ve her bir durumu *bazı Müslümanların davranışlarına göre değil*, İslami öğretilere göre araştırmalısınız. Bundan dolayı, en yaygın yanlış anlamalardan bazılarını ele alma sorumluluğunu tecrübe ediyoruz.⁴⁶

Bu alıntı İBTM’nin İslam ve Müslümanlara yönelik adaletsiz bir yaklaşım ve anlamayı nasıl tecrübe ettiğini gösterir. İBTM’nin iddiasına göre İslam kadınları karalamaz veya baskılamaz.⁴⁷ Dolayısıyla İBTM din değiştirenlerin çoğunluğunun kadın olmasının beklenmedik bir şey olmadığını savunur, nitekim onların iddialarına göre gerçek budur. Bunun bir sebebi olarak İslam’da kadınlara verilen haklar gösterilir ve metin tarihsel (ve ideal) örnekler sıralayarak, Batı’daki kadınların halen bu haklardan mahrum olduğunu tartışmalı bir biçimde iddia eder.⁴⁸ İBTM kadınların baskı gördüğünü kabullenir fakat ısrarla bunun İslam’ın bir suçu olmadığını, aksine kültüre veya geleneğe dayandığını savunur ki bu onların nasıl evrensel ve “kültürden arındırılmış” bir İslam inşa etmeye çalıştıklarını gösterir. Muhammed’in ‘bilgiyi aramak her bir Müslüman’ın üzerine vaciptir.’ hadisine dayanarak, bilgi talep etmede erkekler ve kadınların eşit haklara sahip olduklarını savunurlar. Kadın rol modeller üretmek için tarihe geçmiş, bilgi sahibi kadınları, örneğin fıkıhın dörtte birini naklettiği

---

⁴⁶ Orijinalinde kalın.

⁴⁷ Burada metin, Kur’an, 49:13’e atıfta bulunarak: “Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O’ndan en çok korkunuzdur. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır.” der ve bu ayetin gerçek değerini yalnızca kullukla geleceğinin kanıtı olduğunu belirtir.

⁴⁸ Kadınların; kendi mülklerine sahip olma ve onları kontrol etme, kendi eşlerini seçme, evlilikte kendi soy isimlerini muhafaza etme, mülk edinme, iş yönetme, eğitim görme ve erkeklerle eşit maaş kazanma, miras alma ve boşanma hakkına sahip olma, ibadetin tüm formlarında erkeklere iştirak etme hakkından bahsederler.

söylenen Aişe'yi de tanıtır. Bu, Müslüman kadınları güçlendirmeye katkı sağlama işlevi görebilecek ve onları gruba çekebilecek bir stratejidir.

Kadınlar ve erkekler eşit ama farklı⁴⁹ olarak tasvir edilir ve toplumsal cinsiyetin biyolojik ve muhafazakâr tanımı şöyledir:

Tanrı erkekleri ve kadınları farklı olmaları için, fakat kendine mahsus roller, yetenekler ve sorumluluklarla yarattı. Bu farklılıklar üstünlük veya itaat değil, özelleşme anlamına gelir. Kadın, çocukları yetiştirmekten ve ailenin fiziksel ve duygusal sağlığından sorumluyken erkek, ailenin ekonomisinden sorumludur. Bu, ikili arasında bir çekişme yerine dayanışmayı teşvik eder. Müşterek görevleri yerine getirmekle, güçlü aileler ve böylece güçlü bir toplum inşa etmeye katkı sağlarsınız. Hatta duygusal olarak bir erkek ve bir kadın diğeri olmadan mutlu bir hayat sürmez. Tanrı bunun güzel bir tasvirini ayette vermiştir: 'Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz' (2:187).

İslam'ın kadınlara baskıcı olduğu ithamlarıyla karşılaşarak -veya en azından bunu bekleyerek- İBTM, erkeklerle eşit, toplumda yer alma imkânına sahip, pozitif bir kadın imajı sunar. Kadınlara yönelik gözlenebilen baskı kültürel çeşitliliğin ve Müslümanlar adına yanlış uygulamaların bir sonucu olarak açıklanır. Gerçek İslam, kadınlara haklar veren, onları koruyan ve onlara özgürlük veren olarak sunulur. Bu son boyut, İBTM'nin görüşüne göre, bir kadının dikkat çekmek için vücudunu göstermek zorunda olmadığı, gerçek eşitlik ve özgürlüğün bir işareti olarak tanımlanırken; İsveç bağlamında *hicabın* genellikle nasıl negatif ve baskının bir işareti olarak görüldüğünü göz önünde tutarsak daha da açık

---

⁴⁹ Erkek ve kadın doğası arasındaki farkların anlatıldığı ve onların dünya üzerindeki farklı rollerini meşrulaştırmak için kullanılan bu görüş, örneğin bu alıntıda, tekrarlanır: "Dışsal ve içsel anatomik farkımızın yanı sıra, bilimsel olarak biliyoruz ki başka farklar da vardır, örneğin dil, bilgi ve duyguları göz önünde tutarsak erkeklerin ve kadınların beyinlerinin farklı çalışma biçimleri gibi. Harvard Üniversitesi'nde sosyobiyojoloji uzmanı olan Edward O. Wilson, kadınların diğer şeyler arasında, erkeklerden daha iyi sözel yeteneklerinin olduğunu, daha çekici ve sosyal olduklarını söyler. Erkekler, diğer bir yandan, daha bağımsızlardır, güçlü pozisyonlara sahip olmayı severler, daha iyi bir yön duyguları vardır, matematikte daha iyilerdir vb. Her iki cinsiyete de aynı şekilde davranmak ve farklılıkları göz ardı etmek akılsızca olurdu. İslam, onların doğasına en iyi şekilde uyduğu için kadın ve erkeğin birbirini tamamlayan fakat birbirinden ayrı rollerinin olduğunu öğretir."

hale gelir. Bu, aynı zamanda Batılı seküler kadın giyimine ve Batılı seküler ideolojilerdeki kadın özgürlüğü ve cinsiyet eşitliği fikrine eleştirel bir yorum olarak anlaşılabilir.⁵⁰

İslam ve Terörizm

İslam'ın, sözelimi İsveç medyasında sıklıkla terörizmle ilişkilendirilmiş olarak tartışıldığı İBTM'nin farkında olduğu ve materyallerinde vurguladığı bir husustur. İslam İBTM tarafından şiddete başvurmeyen bir din olarak takdim edilir. Bu tasvir, yalnızca savunmasız insanlar saldırıya uğradıklarında modifiye edilir; bu durumda İslam savunmaya izin verir. "İslam radikal bir din değildir" başlıklı broşür, üzerine uzlaşmış tek bir "terörizm" tanımının olmadığı olgusuna dikkat çeker. İBTM, Yahudiler ve Hıristiyanlar tarafından gerçekleştirilen birçok terörist eyleme rağmen, onların, yani İBTM'nin, genelleme yapmadıklarını ve "bütün Yahudiler ve Hıristiyanlar teröristtir" demediklerini- ancak İslam söz konusu olduğunda bunun yapıldığını belirtirler. İslam, İBTM'nin retoriğinde barışı destekleyen bir din olarak takdim edilir ve Müslümanların yaptığının İslam'ın öğrettiği şeye tam olarak denk düşmediği vurgulanır. Bu, onların değinilen konu ne olursa olsun tekrar tekrar döndükleri bir açıklamadır.

Terörizm tartışılırken Kur'an'a bakış açısının nasıl değiştirildiği de dikkate değerdir, çünkü onlar Kur'ani metnin kendi tarihsel bağlamı içerisinde anlaşılması gerektiğini ima ederek, ayetin sadece benzer durumlarda kullanılması ge-

---

⁵⁰ Örneğin, bunun onlar için önemli bir konu olduğunu belirterek çeşitli metinlerde kadın giyimi meselesine geri dönüyorlar. *Hicab* özgürleştirici ve güçlendirici olarak görülüyor. "Peçeye dair: Müslüman kadınlardan yansımalar" başlıklı bir broşür, *hicabı* yorumlayan, onu Tanrı'ya bağlılık, iman, onur ve utangaçlık eylemi olarak tanımlayan, çeşitli fikirleri sunuyor. *Hicab* "Taşınabilir hapisane" veya meydan okuma eylemi ya da Müslüman olmayanlara karşı protesto olarak tanımlanmıyor ki onlar bunun yaygın bir yanlış anlama olduğunu iddia ediyorlar. Genç Müslüman kadınlara, "orijinal amacı ışığında kadınlara kendi vücutları üzerindeki esas kontrolü iade etmek için yeniden yorumlanmış" *hicabı* "geri kazanmaları" söyleniyor.

rektiğini iddia ederler. Bu, en azından İslam ve şiddet konusuyla ilgili bir iddiadır. Bu durum, 2:191⁵¹ ile ilgili bir yorumda göze çarpar. İBTM, bu ayetin seçilerek kullanılması ve parçası olduğu bütünle, daha geniş metinsel bir bağlamla ilişkilendirilmemesini eleştirir. İBTM, bu tutuma karşılık, mezkûr ayeti Müslümanların Mekke'den çıkarıldığı ve müşriklerin Müslümanlara baskı yaptığı bir zamana bağlamsallaştırır. Bu nedenle, onlar bu ayetin ancak benzer durumlarda kullanılabileceğini iddia ederler. Bu örnek, Kur'an ayetlerinin kendi doğru tarihsel bağlamları içerisinde anlaşılması gerektiğini, çünkü vahyin tamamıyla spesifik durumlarla ilgili olarak indirilmiş olduğu durumunu betimlemek için kullanılır. Bu, onların Kur'an'ı yorumlamayı nasıl anladıklarını gösterir. [Onların bu yaklaşımı] tarihin ve kaynakların modern yorumlama stratejileri yararına kullanımını tasvir eder ve ayrıca bu şiddeti destekleyen diğer Müslümanların gerçek İslam'ın takipçileri olarak algılanmaması gerektiğini gösteren bir stratejidir. Böylece İBTM bu tür gruplarla ve fertlerle kendi arasına bir mesafe koyabilir. Mezkûr yaklaşım, varsayımına göre, birçoğunun kendilerini barışsever olarak takdim etme ihtiyacı hissettikleri İsveç ortamında faydalı olabilir. Dolayısıyla, *da'vanın* gerçekleştirildiği spesifik İsveç bağlamı dikkate alındığında, bu yaklaşım mantıklı olabilir. İslamafobi ile yüzleşmek, İslami kimliği güçlendirmek ve mühtedi kazanmak için bu tür ayetlerin üstesinden gelinmesi ve bunların, organizasyonun bütüncül amaçlarına uygun bir tarzda açıklanması gerekir. Kullanılan Selefilik tanımı, bunun dışında yorumlamada lafzi yaklaşım ve kaynakların bağlamsızlaştırılarak anlaşılması dikkate alındığında, bu tür bağlamsal bir okuma bizim bekleyeceğimiz bir okuma olmayabilir. Bu, farklı konuların, yorumcuların kendilerini buldukları bağlama dayalı olarak farklı yorumlama stratejilerine ihtiyaç duyabildiğini gösterir. Bu aynı zamanda Selefilik teriminin mevcut akademik kullanımının daha farklılaşmış olması gerektiğini ve farklılıkları açıklayabilen yerel çeşitliliği hesaba katması gerektiğini gösterir. İBTM'nin ana metinsel kaynaklara bel bağladığı hala bir vakıadır, fakat burada

---

⁵¹ “Onları (size karşı savaşanları) yakaladığınız yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. Fitne, adam öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'da onlar sizinle savaşmadıkça, siz de onlarla savaşmayın. Eğer onlar size karşı savaş açarlarsa siz de onları öldürün. İşte kâfirlerin cezası böyledir.”

ele alınan materyalde onlar kendilerini tanımlarken, mesela Selefî ya da *Ehl-i Hadis* kavramına atıfta bulunmazlar.⁵²

İslam'da Bilim

Değineceğim son konu, başlangıçta hiç beklemediğim [halde] materyalde ifade edilen bilim görüşüdür. İnanç ve akıl arasındaki ilişkiye bakıldığında bu konu İslam tarihi boyunca irdelenmiş ve tartışılmıştır.⁵³ İslam'ı akli bir din olarak tanımlamak isteyen kişiler Kur'an'da iddialarını destekleyecek birçok ayet bulabilirler. Dahası günümüzde, İslam çoğu kişi tarafından tabii bilimleri destekleyen ya da daha ziyade ilahi kaynağı bilim tarafından onaylanan bir din olarak sunulmaktadır. Bilimsel bulgular, Kur'an ayetlerini açıklamada kullanılır ki bu bulgular Peygamber zamanında bilinmeyeceğinden, Kur'an'ın kutsallığının kanıtı olarak görülür. Bu gibi yorumlar, dinin bilimden daha aşağı olduğu yerde din ile bilim arasını ayıran modernist düşünceye tepki olarak, Batı'da yaşayan Müslümanlar arasında artmaktadır. Daha doğrusu, Kur'an'a karşı okunduğunda, bu gibi yorumlar dinle bilimin uyuşabileceğini ve bilimin bunu kanıtlandığını savunan görüşü temsil eder. Bu tür bir okuma modernizmle karşılaşan dinin yeniden sosyalleşmesi ve akılda gelişen bir inanç şeklinde tanımlanabilir. İslam'ın Batı bağlamındaki bu gelişimi, rasyonalizmin talepleri ve İslam ve Müslümanlara karşı olumsuz tutumlarla karşılaştıklarında Müslümanların İslam'ın mantıklı bir din olduğu açıklamasına ihtiyaç hissetmeleri geçeceğiyle açıklanabilir. Buna rağmen bu yaklaşımda, din temel olarak işlev görürken bilimsel bakış açısı, dinî gerçeklerle çelişen bilimsel görüşleri reddetme anlamında, baskı altındadır. Bu yüzden bu ideolojik bir çabadır ve bilim daha çok dinî bir uygulama olarak düşünülmemektedir.⁵⁴

⁵² Bu mutlak olarak bir şey ifade etmiyor. Selefî olarak karakterize edilen bütün gruplar bu makalede kullanılan kavrama göre, bu kavramı kendi tanımlamaları olarak kullanmayabilirler de.

⁵³ Oliver Leaman, *A Brief Introduction to Islamic Philosophy* (Malden, MA: Polity Press, 1999), s. 21.

⁵⁴ Bu, bütün yönleriyle şu eserde tartışılmıştır: Leif Stenberg'in *The Islamization of Science: Four Muslim Position Developing an Islamic Modernity*, (Lund Studies in History of Religions 6. Stockholm: Almqvis & Wiksell International, 1996).

Görüldüğü gibi, pek çok video linki İslam ve bilimle ilgili konular içermektedir. Bununla birlikte, İBTM tarafından İngilizce yayımlanan tek broşür “İslâm’da Bilim”dir. Bu broşür Kur’an ile bağlantılı birçok bilimsel bulguyu sunar ve onlar bu bulguların daha önce Kur’an’da bahsedildiğini iddia ederler:

Bu bilimsel gerçekler, teknolojik ekipman ve bilginin bu tür keşifleri yapmak için yetersiz olduğu 1400 yılı aşkın zaman önce vahyedilmiştir. Bu, sadece bu gerçeklerin değil aynı zamanda Kur’an’ın geri kalan içeriğinin de âlemi ve âlemdaki her şeyi yaratan tek gerçek Tanrı’dan ilahi bir şekilde vahyedildiğini kanıtlar. Kur’an’ın güzelliğini ve gerçekliğini okuyup keşfedenlerden olun ki, bu şekilde hem bu dünyanın hem de öte dünyanın güzelliği ile gerçekliğini keşfedebilirsiniz!

İslam ve bilime dair bu bakış açısına, adı geçen broşürlerde ayrıntılı bir şekilde yer verilmemiş ama örneğin kitap ve linklerde daha çok alan ayrılmış. Bu aynı zamanda sokak tebliği sırasında İBTM’den tebliğciler ile görüşmelerimde ve onların kitap sergilerini ziyaretimde bana sunulan konu olmuştur. Bu, İBTM’nin yorumlayıcı tutumu üzerinde yorum yapmada tebliğ ile ilgili başka bir boyuttur, çünkü bu kaynaklara yaklaşımı gösterir ki buna göre onlar modern bilim ışığında kaynakları okurlar. Bu temaya göre, Kur’an metni kendi kendini açıklayıcı olarak kabul edilmemekte fakat bilim ışığında ve insan aklının yardımı ile anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, makalede kullanılan tanımına göre Selefi bir gruptan beklenmemektedir. Ancak bu, grup kendi tarihî ortamında ve din propagandası ile ifade ettikleri amaçları anlaşıldığında açıklanabilir.

Son Açıklamalar

Antropolog Charles Hirschkind’in iddiasına göre; “Tebliğ giderek, rekabetçi İslami söylemi toplum ve devlet üzerinde ifade etmenin alanı olmuştur.”⁵⁵ Tebliğ, genellikle kişinin yaşamını sürdürdüğü geniş toplumun ahlakını geliştirmeye yönelik bireysel bir çalışma olarak ortaya çıkar ve bu tarz ahlaki reform kitle faaliyetleriyle bağlantılıdır. Bu, İBTM’nin durumunda da görülmektedir ki; bu organizasyon Batı ortamında Müslüman olmayanlara tebliğ yapan günümüz

---

⁵⁵ Charles Hirschkind, “Cassette ethics: Public piety and popular media in Egypt”, *Religion, Media, and the Public Sphere*, ed. Birgit Meyer (Bloomington: Indiana University Press, 2005) içinde (s. 29–51): s. 32.

da'va eğilimli diğer birçok grup gibi benzer çalışmalara girişmektedir. Tebliğ sosyal hizmetleri ve eğitim hizmetlerini gerektirebilir ve organizasyonlar, örnek olarak sokaklarda, konferanslarda, internet sitelerinde bilgi yayımlama yoluyla İslam hakkında bilgi yayma girişiminde bulunarak bir bütün olarak toplumu mükemmelleştirmek ve İslam'a daha fazla mühtedi kazanmayı amaçlar. Yukarıda tasvir edildiği gibi benzer stratejiler kendini tebliğe adanmış Avrupalı gruplar ve bireyler arasında da görülmektedir.

Müslümanlar dünyanın her tarafına yayılmıştır ve birçokları azınlık olarak yaşamaktadır. Birçok Müslüman bu küresel durumu İslam'ı yenilemek ve yeni bölgelerde mühtediler kazanmak için bir fırsat olarak görür. Müslümanlar İslam'ı farklı şekillerde yaşar ve öğretirler, geçmişe farklı yollarla yaklaşırlar ve yeni durumlarla baş etmek için yeni stratejiler üretirler. Genellikle İslami geçmiş ve İslami kaynaklar, yeni tavırları ve uygulamaları meşrulaştırmak için kullanılır. Ayrıca Talal Asad'ın vurguladığı gibi, ritüeller yeni koşullarda üretilir ve onlar geçmişteki biçimlerin salt tekrarı değildir.⁵⁶

Tebliğ faaliyetlerini meşrulaştırmak için *da'va* teriminin kullanılması çeşitli aktivitelerin grup içinde hakiki İslam uygulaması olarak görünmesini sağlar. Kur'an'dan ayetlerle ve hadis malzemesiyle bağlantı kurarak bunun aynı zamanda Peygamber Muhammed'in uygulaması olduğunu göstermek, kendilerini hakiki İslam'ı temsil eden ve uygulayan kimseler olarak iddia eden davetçilere ve onların faaliyetlerine meşruiyet verir. Kelimenin tercümesi olan "misyon" çoğu zaman kullanılmamasına rağmen bu makalede bahis konusu olan *da'va* faaliyetleri misyonerlik ve tebliğ olup, dışarıya ulaşmak, Müslüman kimliğini pekiştirmek ve yeni mühtediler kazanmak için birçok Hıristiyan misyonerlik cemaatlerinin benzer stratejilerini benimser. Bu makalede görüldüğü gibi, bugün bazıları tarafından "misyon" kelimesi aynı zamanda *da'va* kelimesiyle bağlantılı olarak kullanılmaktadır.

---

⁵⁶ Bkz. Roy, *Globalized Islam*; Richard C. Martin, and Abbas Barzegar, "Formations of orthodoxy: Authority, power, and networks in Muslim societies", *Rethinking Islamic Studies: From Orientalism to Cosmopolitanism*, eds. Carl W. Ernst and Richard C. Martin (Columbia: University of South Carolina Press, 2010) içinde (s. 179–202): s. 185, 194; Talal Asad, *The Idea of an Anthropology of Islam* (Washington, D.C.: Center for Contemporary Arab Studies, 1986), s. 15.

Da'va faaliyetleri çoğu zaman kamu ve özel arasındaki sınırları aşmaktadır ki bu durum Müslümanların azınlık olduğu seküler çevrelerde daha çok görünür olur. Bu faaliyetler camilerle sınırlı olmayıp, sokak tebliği veya sadece doğru Sünni stil olarak görünen şekilde giyinmek gibi birçok biçimde kamu alanlarında da görülmektedir. Toplumu İslamlaştırma veya İslami erdemlerin uygulanabileceği bir toplum meydana getirme arzularının bir sonucu olarak tebliğde bulunanlar bir anlamda özel konuları yeniden siyasallaştırarak onları kamusallaştırırlar. Mısır'da tebliğ hareketlerini çalışan Charles Hirschkind bu tür grupları sivil toplumun bir parçası değil, toplum karşıtı bir oluşum olarak görür.

Uygulamada tebliğ, devletle ilgili karşı bir duruş gerektirebilirken [...], bu tip kitle kendi mevcut şekliyle, devlet ile toplum arasında uzlaştırıcı bir rol oynamaz. Bir başka deyişle, tebliğ uygulaması, sivil bir toplum olarak isimlendirilen müşterek yaşam alanının ne içinde yer alır ne de onu desteklemeye hizmet eder. Ulus, öz kimlik refleksinin gerekli bir nesnesi olarak davetçilerin söylemini yaşarken, o, İslami ümetin geniş ahlak projesinin içine gömülmüş (ve onun emrinde) bir nesnedir. Tebliğ söylemi içinde karakterize edilmiş bir uygulama olarak ulusun bağlılık ve kimlik üzerindeki iddiaları, bu ahlak projesinin talepleri ışığında görecelileştirilmiştir. Bu talepler ulusun kurulduğu bölge, etnisite ve kolektif tarihsel deneyim kavramlarına indirgenemez olarak anlaşılmıştır.⁵⁷

İBTM kendi karakteristik özellikleri olan bir İslam sunar ve bu onu günümüzde İsveç'te yaygın dini geleneklerden farklı kılıp aynı zamanda onu akılcılığın, eşitliğin ve bireyseliğin kimliğinin anahtar kavramları olduğu İsveç şartlarına uygun kılar. Bu da değişen sosyal koşullarda dini yorumların nasıl yaratıldığı ve yeniden formüle edildiğini gösterir. Tebliğ aktivitelerinin, bireylerin şiddet içermeyen eşit ve akılcı bilime ve insan mantığına uygun İslam'a inandığı Sünni yönelimli yoruma dayanan ahlaki değerleri inşa etmeyi amaçladığı görülür.

Peygamber Muhammed örneğine dayalı ahlaki davranışlar İBTM tarafından vurgulanır. İnancın Müslümanların ahlaki davranışlarında da ifade edilmesi gerektiğinden İslam sadece bir inanç olarak sunulmaz. Tanrı, Muhammed, ritüel-

---

⁵⁷ Hirschkind, "Cassette ethics", s. 43.

ler, vecibeler ve cinsiyet konularındaki görüşlere gelindiğinde daha ziyade İslam'ın ana Sünni versiyonunu sunulur. Ancak İBTM metinsel kaynakları fıkhi mezheplere gitmeden direkt olarak kullandığı için bu bağlamda o Selefî-yönelimli olarak karakterize edilebilir.

Yukarıdaki materyalin analizinden görülüyor ki İBTM'ye göre İslam:

1. Adil ve barışçıl bir dindir.
2. Evrensel ve eşitlikçi bir kardeşliği geliştirir.
3. Tanrı ile direkt iletişimi temin eder
4. Bu dünyaya ve pratiğe yönelimlidir
5. Bireysel sorumluluk ve hareket gerektirir
6. Akılcıdır ve doğa bilimleri tarafından doğrulanmıştır.

İBTM İslam ve Müslümanlara karşı yaygın suçlamalarla ve İslamofobi ile yüzleşmelidir ki bu belki de onların İslam anlayışında bu yönlerin neden vurgulandığını açıklayabilir. Onlar insanların ihtidasını amaçladıkları için cinsiyet ve şiddet gibi tebliğ yaparken karşılaşmaları muhtemel konuları açıklamaya ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla İBTM İslam'ın barışçıl olduğunu ve eşitliği sağladığını ispatlamak için, büyük oranda İsveç'in ana akım söyleminde az veya çok mutlak değerler olarak müsellemler kabul edilen şeylere cevap vermelidir. Medyada sıkça tartışılan bir konu olan ve Müslümanların kadını ezdiği iddiasına onlar erkek ve kadının eşit ama farklı olduğunu göstermeye çalışarak cevap verirler. Bu da cinsiyetin özellikle kadın cinsiyetin onların tebliğ faaliyetlerinde neden bu kadar önemli bir konu olduğunu açıklar.

Charles Hirschkind'in Mısır'da çalıştığı kitle karşıtlığı müzakere ve tartışmayı teşvik etti, fakat liberalizme yönelik bir hareketi gerektirmedi⁵⁸ ki İBTM'nin durumu da böyledir. Sonuç olarak İBTM'nin mesajı, akılcı beklentiler ve toplumsal söyleme hâkim cinsiyet eşitliği gibi ideolojik anahtar kelimelerle çevrili özel İsveç ortamına adapte edilmiştir. Bu materyalde ele alınan temaları ve kadınlar ve erkekler için gerçek eşitlik gibi cinsiyet rollerine bakışı açıklamayı amaçlar. Halka gittikleri için bu konuları belirtmek durumundalar.

⁵⁸ Hirschkind, "Cassette ethics", s. 48.

Eğer halka gitmemeyi tercih etselerdi seçili temaların öncelenmesi muhtemelen farklı olacaktı...

Benim kanaatimce İBTM'yi birçok çağdaş Selefi eğilimli grup içinde öne çıkaran şey onların, bilim-İslam yaklaşımında görünen İslam'ı akılcı bir din olarak göstermeye çabalamalarıdır. Üstelik İslam'ı şiddet dini olarak göstermenin reddedilmesi, kaynaklara yaklaşımın tek bir metodolojiyi körü körüne takip etmediğini gösterir, aksi takdirde Selefler'de bulunan kaynakların bağlamdan bağımsız okunması her zaman karşılaşılan durum değildir. Kaynaklara farklı yaklaşımların eldeki konuya bağlı olduğu görülüyor.

Nihayet, terminolojik kullanıma dair bir yorum bu makaleyi sonlandıracaktır. Bilim insanları arasında çağdaş İslami yorumlar ve pratikleri karakterize etmek için yapılan Selefi adlandırması yaygındır ve üzerinde eleştirel bir şekilde düşünölmeye muhtaçtır. Avrupa ve benzeri yerlerde, misyoner faaliyetlerde etkin olan gruplar, doğrudan kaynaklara dönme idealine riayet edebilirler ve Muhammed'in rol model olduğu metinlerin lafzi okunmasını müdafaa edebilirler ve bunun sonucu olarak yeni otorite hiyerarşisi ve şekilleri meydana getirerek diğer otoriter okumaların taklidine karşı çıkabilirler. Fakat doğrudan kaynaklara dönüş bugün, muhtelif gerekçelerle yazılı kaynakların yeniden yorumlanması çağrısında bulunmakla beraber Selefi meyilli olmayan birçok Müslümanın savunduğu bir şeydir. Mesela, fihki mezheplerin taklidini reddedip doğrudan Kur'an ve sünnetten elde edilen özgür usavurma manasında *icthihadı* savunan politik yorumları bariz bir şekilde müşahede etmekteyiz. Avroİslami yorumcular İslam'ı Avrupalı çeşitli ulus-devletlerin özellikleriyle bağdaştırmak için özgür düşünceyi savunmaktalar. Kur'an'da ifade edildiği şekliyle Tanrı'nın iradesinin ayrıntılı kurallarda anlaşılması, daha ziyade adalet ve eşitlik için genel bir ilahi talep olarak ifade edildiği şeklinde anlaşılması gerektiğini savunabilen feminist yorumcular mevcuttur. Bu yorum onlara metni daha metaforik ve tarihsel olarak konumlanmış şekilde okumayı mümkün kıldığı gibi birçok durumda, mevzu kabul edilerek rivayetleri reddetme, aynı şekilde reddedilmiş

olan fıkhi mezheplerde bulunan geleneksel değerlendirmeleri de reddetme imkanı sunar.⁵⁹

Nerede yaşarlarsa yaşasınlar günümüzde birçok Müslüman, fıkhi mezheplerin taklidinin kendilerine verebileceği şey ile yetinmiyorlar. Taklit, ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlarını çözmek için yeterli değildir. Azınlık halindeki Müslümanlar fıkhi mezhepleri taklit etmede daha fazla problemle karşılaşabiliyor ve İslam'ı yeni bağlamda yaratıcı bir şekilde anlama ve uygulamaya ihtiyaç hissedebiliyorlar. Bu nedenle kaynaklara ve tevil yöntemlerine yeni tavırlarla birlikte İslam'a yeni yaklaşımlar ortaya çıkıyor. Selefî yaklaşımın özelliği ise metaforik yorum ve şahsi akıl yürütmeden kaçınarak lafzi ve bağlamından arındırılmış bir tavırla kaynaklara geri dönmektir. Bu bakımdan İBTM, sadece bazı yönlerden Selefî temayüllü olarak kabul edilebilir. İBTM'nin bilhassa Peygamber Muhammed'in ahlaki karakter özelliklerini taklit etmeyi nasıl betimlediği önemli olarak göze çarpmaktadır. Bu betimde İBTM, en azından ele alınan malzemelere göre, ayrıntılardan bahsetmemekte veya genelde Selefiler arasında vaki olduğu gibi, insanlardan O'nun yaptığı biçimde daha pratik detaylı bir yaşam talep etmemekteler. İBTM İslam'ı rasyonel bir din olarak savunmakta ve Kur'an'ı anlamak için insan aklını (bilimi) kullanma ihtiyacına çağrıda bulunmaktalar. Söz konusu yaklaşım, bu makalede kullanılan Selefîlik tanımıyla çelişebilir. Yine de, ifade edildiği gibi, İsveç muhiti hesaba katılırsa, İslam'ı mantık ve akıl ile çelişmeyen bir şekilde sunma ihtiyacı hissedilmiş ve -seküler feministlerin iddia ettiklerinin aksine- tanıtılan cinsiyet rollerinin niçin hakikaten eşit olduğunu açıklama ihtiyacı duyulmuş olabilir. Bu nedenle Selefî temel bağlamsal gereklere bağlı olarak müzakere edilebilir ve değiştirilebilir ve yorumcu tutumlar, materyallerin analizinde görüldüğü gibi, odaktaki konuya bağlı olarak değişiklik arz edebilir. Tebliğ malzemesinin belirli bir dinleyiciye hitap etmeyi amaçlayan propaganda malzemesi olduğu hesaba katılırsa bu durum bizi şaşırtmamalı.

---

⁵⁹ Olsson, "Religion in public space"; Olsson, *Preaching Islamic Revival*; Jonas Svensson, *Women's Human Rights and Islam: a Study of three Attempts at Accomodation*, (Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 2000); Richard C. Martin and Abbas Barzegar (eds.), *Islamism: Contested Perspectives on Political Islam* (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2009).

Bu tartışma, din âleminde gördüğümüzü anlamaya çalışırken faydalı olsa da, dinleri çalışmada çok katı sınıflandırmalar ya da tipolojiler kullanmadan kaynaklanan problemleri de gösterir. Bir kişi uzun bir sakala sahip olduğu için ya da peçe taktığı için ve Kur'an'a ve sünnete dayanarak muhafazakâr cinsiyet rollerini savunduğu için Selefî olarak görülebilir. Ne var ki yorumlama stratejilerine ve materyaldeki hâkim konu seçimlerine daha dikkatlice bakıldığında, Selefîliğin en azından yukarıdaki tanımına göre diğer yönlerden değil de sadece bazı yönlerden Selefî olarak tanımlanması gerektiği ortaya çıkar. Selefî olarak görülen bir kişi temel İslami özellikler olarak Kur'an'ın bağlamsal bir okumasını savunup akli ve mantığı övmeyi teşvik edebilir; bu durumda seküler olan din âlimi tanımsal problemlerle karşı karşıya kalır. Ne var ki şeyler arasında benzerlik ve farklılıkları anlamak ve açıklamak istiyorsak terminoloji ve tipolojileri kurmak ve kullanmak stratejik ve gereklidir. Bu yüzden benim argümanım kesinlikle tipolojileri reddetmek, terminolojimizi tanımlamaktan kaçınmak ya da iç terminoloji ve öz tanımlamayı benimsemeyi tercih etmek değildir.

Selefî terimi, âlimler tarafından çeşitli türlere ayrılmıştır. Bu, (Selefî) teriminin şemsiyesi altında çeşitli yorumları kapsadığını ve âlimlerin daha doğru tanımlara ihtiyaç duyduklarını gösterir. Quintan Wiktorowicz, Selefîliği şöyle taksim eder: a) Şiddet uygulamama, arınma ve eğitime vurgu yapan tasfiyeciler. b) Tanrı'nın tek yasa koyucu olduğuna işaret edip sosyal adalete çağrı yaparak inancı siyasete uyarlamayı isteyen siyasiler. c) Şiddet ve devrim yoluyla değişime çağrı yapan daha militan cihatçılar. "Üç grubun tamamı ortak bir inancı paylaşır fakat modern dünyanın ve ona eşlik eden problemlerin farklı izahlarını sunar ve böylece farklı çözümler teklif eder. Ayrımlar inançlarla ilgili değil, bağlamsal analizlerle ilgilidir."⁶⁰ Bağlamsal analize dair bu yorum aynı zamanda yöntemsel bir gereksinim olarak genellememeyi ve çeşitli dinî fenomenleri tarihsel bağlamları içinde, yerel, ulusal ve küresel olarak anlamanın yöntem bilimsel önemini gösterir. Bu, dinî geleneklerin neden devamlı geliştiğini ve dinî yorumların genellikle din âlimleri olarak bizim oluşturduğumuz tipolojilere ve kullandığımız terminolojik tanımlara girmeyi neden reddettiğini anlamak içindir. İBTM'ye gelince, Wiktorowicz'in terminolojisini izlersek grup en iyi Selefî

---

⁶⁰ Wiktorowicz, "Anatomy of the Salafi movement", s. 208.

Tasfiyeciler kategorisine yerleştirilebilir. Fakat yukarıda sunulduğu gibi Selefiliğin kapsamlı tanımı İBTM'nin bütün yönlerine yine uygun düşmeyecektir. Bu, Tasfiyeci Selefilik kategorisinin de ayırt edilmeye muhtaç olacağını ya da İBTM gibi kuruluşların zahiren Selefî özellikleri ifade edip yansıtısa da, Selefiliğe gönderme yapmayan başka terminoloji ve tipoloji ile tanımlanmaya muhtaç olacağını gösterir.

İBTM, kullanılan tanımına göre bütün yönleri ile salt Selefî izlenimini bize vermiyor. Belki Jocelyne Cesari tarafından yukarıda bahsedilen gözlem Selefilik ile olan pek çok benzerliği açıklamaya yetecektir: Selefî söylemi Avrupa'da nüfuz kazanır ve iyi bir Müslümanın nasıl olması gerektiği konusundaki görüşleriyle genel olarak Müslümanları etkilerler, bu da tebliğ faaliyetlerine kalkışan grupları etkiler. Böyle bir konumun, fıkıh mezheplerine karşı bilinçli bir tutumu ya da kaynaklara ve yorumlama yöntemlerine dair açıkça tanımlanmış bir Selefî yaklaşımını içermesi zorunlu değildir. Ya da böyle tutum ve yaklaşımlar basitçe önemli sayılmayabilir. Bu, cinsiyet konusundaki muhafazakâr ideolojinin doğa bilimleri ve insani akıl yürütme kullanılarak mantıki ve ilahi olduğu kanıtlanmış İslam görüşü ile nasıl kolayca birleşebileceğini açıklayabilir. Dahası, konuya bağlı olarak kaynaklara yönelik farklı yorumlayıcı tutum ve yaklaşımların savunulması bu yaklaşımları savunanlarca mutlaka problem olarak görülmesini gerektirmez. Dini bir yorumun içindeki tezat dinler tarihi içerisinde bir yenilik değildir. Fakat bu asla âlimlerde merak uyandırmayı sonlandıracak gibi görünmüyor. Fakat bu durum en azından din uzmanı ilim insanlarının tipolojiler, kavramlar ve kullanılan tanımlar konusunda daha dikkatli olmaları gerektiğini gösterir.